

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

KATEDRA KŘEŠŤANSKÉ VÝCHOVY

ODSTRČILOVÁ BOHDANA

Studijní obor: SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKA

Návrh kurzu pro děti z dětského domova Emanuel ve Staré Vsi se
zaměřením na rozvoj hodnotové orientace

Bakalářský projekt

Vedoucí: Mgr. Marcela Fojtíková Roubalová

Olomouc 2012

Prohlašuji, že jsem bakalářský projekt vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 5. dubna 2012

.....

Ráda bych na tomto místě poděkovala Mgr. Marcele Fojtíkové Roubalové za celkové odborné vedení bakalářského projektu, a dále všem, kteří se jakoukoli radou nebo pomocí podíleli na jejím zdárném dokončení.

OBSAH

Úvod.....	6
1 Popis církevního dětského domova Emanuel a jeho zakotvení v regionu.	8
1. 1 Historie obce	8
1. 2 Charakteristika organizace CDD.....	9
1. 2. 1 Historie organizace její vývoj a její dosavadní stav	10
1. 3 Volný čas dětí a mládeže.....	10
1. 4 Cíl výchovy a vzdělávání	11
1. 5 Personální zajištění.....	14
1. 6 Právní zakotvení.....	15
1. 7 Materiální vybavení	15
1. 8 Financování domu.....	15
1. 9 Analýza daného zařízení	17
1. 9. 1 Swot analýza.....	17
2 Charakteristika dětí v ústavní péči.....	20
2. 1 Základní lidské potřeby.....	20
2. 2 Základní psychologické potřeby a jejich vliv na vývoj dítěte.....	21
2. 3 Důležitý aspekt psychologického vývoje dítěte	21
2. 4 Vymezení skupiny 6-10 let z hlediska psychologického vývoje	22
2. 5 Vymezení skupiny 6-10 let z hlediska zájmů	23
2. 6 Vymezení skupiny 15-18 let z hlediska psychologického vývoje ...	25
2. 7 Vymezení skupiny 15-18 let z hlediska zájmů	25
2. 8 Popis klientů projektu	26
2. 8. 1 Charakteristika dětí podle počtu, věku a umístění.....	26
2. 8. 2 Specifické vlastnosti dětí z DD	27
2. 9 Hodnoty dětí a mládeže.....	29
3 Projekt.....	33
3. 1 Objekt pro realizaci projektu.....	34
3. 2 Materiální a finanční prostředky DISu.....	35
3. 3 Personální zajištění DISu	36
3. 4 Právní podmínky DISu.....	36
3. 5 Orientační dny.....	37
3. 6 Materiální a finanční prostředky CDDE	39

3. 7	Projekt a jeho podstata	40
3. 7. 1	Cíle projektu	40
3. 7. 2	Klíčové kompetence v projektu	41
3. 7. 3	Realizace projektu na základě specifikace klientů	43
3. 8	Dramaturgie kurzu	44
3. 8. 1	Znázornění dramaturgie kurzu podle náročnosti a zátěže	48
3. 8. 2	Téma, cíle, harmonogram jednotlivých dnů kurzu	49
3. 8. 3	Charakteristika her	51
	Závěr	54
	Literatura	55
	Seznam zkratek	58
	Seznam příloh	59

ÚVOD

Děti z dětských domovů mají většinou výborné materiální a hmotné zabezpečení. Co jim můžeme ještě nabídnout? Ukazuje se, že je potřeba objevit pro ně nový rozměr v rovině vztahů, ukázat jim hodnotu lidského života, pomoci, aby byli připraveni založit funkční rodinu. K tomu neodmyslitelně patří i vlastní stabilní hodnotový systém.

Téma bakalářského projektu, které jsem si zvolila, vychází z potřeby připravit pro děti několikadenní pobyt se zaměřením na jejich rozvoj a volný čas. Konkrétní téma vzniklo po dohodě s ředitelem dětského domova ve Staré Vsi. Tato práce se stala pro mě výzvou a příležitostí k většímu pochopení dětí, které žijí v ústavní péči.

Cílem práce je zpracovat konkrétní plán pro čtyřdenní akci, která má pomoci upevnit hodnotový systém klientů církevního dětského domova Emanuel. Problematicke vztahů v dětských domovech se věnuje Pávková, přikládá jim významnou roli. Projekt si tedy klade za cíl pozitivní vztahy posílit a upevnit. Nezastupitelnou úlohu při vytváření těchto vztahů a prostoru ke sdílení prožitků sehrává čas strávený mimo vyučování.¹

V úvodu práce se budeme věnovat seznámení se zařízením. Zajímavé je zhodnocení postavení obce v regionu a volnočasových aktivit, které jsou v blízkém okolí k dispozici.

Poté se budeme věnovat samotnému dětskému domovu z hlediska jednotlivých aspektů. Zajímá nás jeho komunita, vnitřní dění, život mezi dětmi a vychovateli, dále také materiální a finanční zabezpečení domu. Pro vyjádření silných a slabých stránek použijeme Swot analýzu.

V druhé kapitole se budeme zabývat stručnou charakteristikou klientů CDD, ze které pak vychází samotný projekt, jehož cílem je podpora a upevnění pozitivních hodnot a postojů. Tyto hodnoty klientům z DD obvykle chybí, nebo je nemají dostatečně rozvinuté.

¹ PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*. s. 33.

Třetí kapitola obsahuje samotný návrh projektu. Popíšeme zde zaměření na cílovou skupinu, propojení specifických vlastností dětí z dětského domova s realizací projektu. Pozornost bude patřit formě projektu a míře aktivního zapojení klientů do programu akce.

V závěru shrneme jednotlivé fáze přípravy projektu včetně možností jeho realizace a dosažení vytyčených cílů.

1 POPIS CÍRKEVNÍHO DĚTSKÉHO DOMOVA EMANUEL

A JEHO ZAKOTVENÍ V REGIONU

Na začátku práce se seznámíme s kontextem, ve kterém se zařízení nachází. Proto se zaměříme na geografické postavení organizace v regionu. Zmíníme se o historii obce i o tom, jaké aktivity v současné době nabízí svým obyvatelům, zvláště dětem a mládeži. Popíšeme charakteristiku církevního dětského domova Emanuel (dále jen CDD), jeho vznik a historii.

CDD se nachází v Olomouckém kraji. Tato oblast má rozlohu cca 9750 km² a 1756 tis. obyvatel. V tomto regionu se nachází 23 státních dětských domovů a jedna vesnička SOS. Je zajímavostí, že se zde nenachází jiné soukromé výchovné zařízení, než je DD Emanuel.

1.1 HISTORIE OBCE

Obec Stará Ves je zasazena v Olomouckém kraji 10 km jihovýchodně od města Přerova. Patří mezi klidné a tiché oblasti Moravy.

V roce 1261 byla obec darována českým králem Přemyslem Otakarem II. za odměnu olomouckému biskupovi Brunovi. V současnosti má Stará Ves 608 obyvatel a 226 domů. Mezi zvláštnosti této obce patří historická architektura. Památkovou zónu tvoří místní kostel, fara a kaple Panny Marie v lese Dubina. Toto místo nabízí hezké procházky s možností poutě. V obci je nejvyšší bod „Holý kopec“, vysoký 362 m. n. m. Za pěkného počasí je zde krásný výhled do širokého okolí, na sv. Hostýn, hrad Helfštýn, Kroměřížsko a roviny Hané.²

Další zajímavostí této obce je „Registrační věž“, která je umístěna na Holém kopci. Sloužila původně pro televizní přenos. Dnes je využívána k jiným účelům. Věž je dominantou nejen celé obce, ale i celého kraje.³

² Stará Ves [online]. © 2012. [cit. 2012-02-24]. Dostupné z: <http://www.obecstaraves.cz/index>.

³ Stará Ves [online]. © 2012. [cit. 2012-02-24]. Dostupné z: <http://www.obecstaraves.cz/index.php?nid=1225&lid=cs&oid=1671641>.

1.2 CHARAKTERISTIKA ORGANIZACE CDD

Církevní dětský domov Emanuel (dále jen CDD, nebo domov) je organizace, která se řídí Zákonem č. 109/2002 Sb. o výkonu ústavní výchovy, nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů ve znění pozdějších předpisů.

V porovnání s ostatními dětskými domovy je CCD výjimkou v kapacitě dětí. Je totiž menší. Je zde jedna buňka s počtem 10 dětí ve věku 3-18 let. Dům je rodinného typu, zasazen ve vesnickém prostředí se zahradou. Výchovná péče probíhá v zájmu jejich zdravého vývoje, řádné výchovy a vzdělání.⁴

Děti jsou do domova převážně přiřazovány z diagnostických ústavů a ze sociálně slabších rodin. Když porovnáme dřívější a dnešní dobu, stojí za povšimnutí, že dnešní děti v ústavech netvoří sirotci, ale většina z nich pochází z nefunkčních rodin. Pávková uvádí, že k nejčastějším příčinám negativního vlivu rodiny na výchovu dítěte patří neplnění rodičovských povinností, nesprávné výchovné metody, neochota rodičů přijímat kritiku a odbornou pomoc při výchově. Velkým nebezpečím je také alkoholismus a kriminální chování v rodině, nízká úroveň mravních a etických hodnot. Poruchy ve výchově jsou způsobovány i nedostatkem citových podnětů a společných hodnotových zážitků v rodině, případně nedostatek času věnovaného dítěti. Na dítě zpravidla nepříznivě působí rozvod rodičů, absence některého rodičovského vzoru nebo nové manželství matky či otce.⁵

Výběr dětí je proto zvláště zaměřen na ty, které se nemohou vrátit zpět do svých rodin z důvodu nefunkčnosti, nebo je u nich malá pravděpodobnost adopce.

⁴ TOMIGA, J. *Výroční zpráva 2009/2010* [online]. © 1996–2012. [cit. 2011-03-04]. Dostupné z: <http://www.emanuel.charita.cz/> s. 1.

⁵ PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času* s. 134.

HISTORIE ORGANIZACE JEJÍ VÝVOJ A JEJÍ DOSAVADNÍ STAV

S myšlenkou ujmout se dětí z těchto problémových rodin přišel pan Mgr. Jan Tomiga, nynější ředitel, který stál u samotného zrodu tohoto projektu.

Pro realizace CDD zakoupilo Arcibiskupství olomoucké od Oblastní charity Přerov rodinný dům ve Staré Vsi u Přerova.⁶ Rekonstrukce domu probíhala postupně. Byl rozšířen počet sociálního a hygienického zařízení a upravena vstupní část objektu. Dům je patrový, vytápěný ústředním topením z plynového kotle. K dispozici je vlastní studna jako jeden ze zdrojů pitné vody. K domu náleží menší zahrada.

Církevní dětský domov Emanuel ve Staré Vsi vznikl administrativně 1. září 2001 a svou činnost začal provozovat od 1. července 2004. Dne 25. srpna 2004 byl požehnan olomouckým arcibiskupem. Zřizovatelem a provozovatelem je Arcibiskupství olomoucké.⁷

1.3 VOLNÝ ČAS DĚTÍ A MLÁDEŽE S OHLEDEM NA AKTIVITY V RÁMCI OBCE, REGIONU A KRAJE

V obci se nachází Základní a mateřská škola, organizace Sboru dobrovolných hasičů, fotbalový klub, organizace Českého svazu zahrádkářů, Myslivecký spolek a Klub důchodců. V letních měsících jsou v areálu fotbalového hřiště vedle sportovních soutěží pořádány diskotéky a další společenské akce, jako například drakiáda, cvičení hasičů, sportovní akce školy, soukromé akce, apod.

⁶ Viz Příloha 2

⁷ Viz Příloha 3

Místní základní škola je určena žákům prvního stupně. Z hlediska volnočasových aktivit je zde k dispozici keramický kroužek, který navštěvují také dvě dívky mladšího školního věku z CDD Emanuel.

Děti ve věku 15-18 let využívají některé z nabídek volnočasových aktivit domova, jako například prakticky orientovaný kroužek vaření a pečení. Chlapci preferují výpočetní techniku, úskalím se ale stává delší trávení času hraním her. Z tohoto důvodu je vychovatelé činí opatření ke zkrácení doby trávení na počítačích.

K dispozici jsou rovněž procházky, výlety do okolí, společenské hry. Oblibě se těší společný zpěv, hra na kytaru, také sledování filmů a pohádek. Mladší děti oceňují četbu před spaním.

Během školního roku se klienti účastní letních táborů, v zimě lyžování. Nechybí ani kultura, pravidelně jsou pořádány zájezdy do divadla, výlety a vzdělávací exkurze. Starší děti navštěvují Salesiánské středisko mládeže pro volný čas v Pardubicích a ve Fryštáku.

1.4 CÍL VÝCHOVY A VZDĚLÁVÁNÍ

Mezi jeden z prvních a základních cílů, které si CDD klade, je rozvoj celistvé osobnosti. Patří sem jak hmotné a materiální zabezpečení, tak i upevňování a utváření hygienických návyků mezi dětmi. Dále důslednost v dodržování denního režimu a sebeobsluhy. Děti musí věnovat určitý podíl ze svého času aktivitám jako je např. práce v kuchyni, úklid, pomoc slabším a mladším dětem, podřizování se zájmům ve skupině, plnění svých povinností.

Dalším z cílů je samostatné rozhodování dětí. Snahou je vést děti ke schopnosti rozhodovat se, projednávat svá rozhodnutí s vrstevníky a vychovateli, také být zodpovědný za svá rozhodnutí. Dále sem patří zodpovědnost v oblasti plnění svých povinností, zodpovědnosti za druhé, za rodinu a místo, ve kterém žijí.

Důležitým a nezbytným aspektem je spolupráce – nebýt závislý na jednom člověku, ale spolupracovat s ostatními. Spolupráce je zaměřena i na udržování kontaktů s rodinou. Tento zájem o společné sbližování a udržování vztahů je provázen různými úskalími a problémy zvláště ze strany rodičů, např. nedodržení slibů, naivita, neochota, lenost, atd.

Pro každé dítě je v domově vypracován individuální plán rozvoje vycházející z celoročního plánu činnosti na základě individuálních potřeb a schopností dítěte. Pokroky i neúspěchy každého dítě je měsíčně písemně zaznamenány vychovateli.⁸

⁸ TOMIGA, J. *Výroční zpráva 2009/2010* [online]. © 1996–2012 [cit. 2011-03-04]. Dostupné z: <http://www.emanuel.charita.cz/>

VÝCHOVNĚ-VZDĚLÁVACÍ ČINNOSTI ORGANIZACE

Tato vzdělávací činnost se nutně prolíná s výchovnou, hmotnou a sociální péčí o děti a mládež. Důraz je kladen na prevenci a předcházení negativních vlivů projevujících se v chování dětí. Děti jsou vychovávány k osvojování sociálních dovedností. K nim patří sociální kompetence: schopnost umět vyjádřit odlišný názor, požádat o laskavost, poprosit o pomoc, zahájit rozhovor jako první, pochválit druhého, přijmout kritiku, odmítnout nerozumný návrh, odolat negativnímu tlaku vrstevníků.⁹

FORMY VZDĚLÁVÁNÍ

Některé děti navštěvují místní základní školu, jiné dojíždí do Přerova. Do základní školy pro 1. - 5. stupeň chodí pět dětí a čtyři starší děti dojíždí na Odborné učiliště.

Pokud se dítě rozhodne pro další studium, poskytuje se mu podle zákona plné přímé zaopatření do 26 let. Ideálem je, aby dítě postupně získalo soubor znalostí, dovedností, postojů a návyků, které ho mají připravit na budoucí život. U starších dětí se jedná o hledání místa ve společnosti v pracovním procesu, anebo se jim nabízí možnost dalšího studia.¹⁰

VÝCHOVNÉ ČINNOSTI

Výchovné činnosti organizace probíhají v oblastech, jako je rekreační činnost. Sem patří hry v přírodě, vycházky, účast na zábavných akcích, návštěvy kina divadla, výlety. Dále se musí děti věnovat přípravě na vyučování, tzn. pravidelnému vypracovávání písemných a ústních úkolů. Tím jsou vedeny k samostatnosti. Vychovatelé se snaží prohlubovat jejich poznatky získané ve škole na procházkách, exkurzích, při zájmových činnostech. Patří sem také spolupráce se školou, pravidelná příprava a kontrola učebních pomůcek.

⁹ TOMIGA, J. *Výroční zpráva 2007/2008* [online]. © 1996–2012 [cit. 2011-03-04]. Dostupné z: <http://www.emanuel.charita.cz/>

¹⁰ Tamtéž.

K dalšímu rozvoji osobností dětí slouží zájmové činnosti. Děti se podílejí např. prací na zahradě, vykonávají aktivity pracovní technické, přírodovědné, estetické, výtvarné, hudební, sportovní.

Při činnostech sebeobslužných a organizačních si musí udržovat pořádek v osobních věcech, pečovat o oděv a obuv, provádět drobné opravy, pečovat o čistotu a estetický vzhled prostorů kolem sebe, učí se hospodařit s kapesným a připravují oslavy svátků a narozenin.

V činnostech reedukačních při vytváření přiměřených vzorců chování vychovatelé dětem pomáhají konstruktivně zvládat konflikty, efektivně se chovat, poznávat sebe sama a učí je hodnotové orientaci.

1.5 PERSONÁLNÍ ZAJIŠTĚNÍ

Neodmyslitelným prvkem při výchově dětí jsou samotní vychovatelé, kteří svou přítomností přispívají k vytváření rodinného prostředí. Domov řídí ředitel Mgr. Jan Tomiga, který zodpovídá za vlastní chod domu. Pracovní tým je utvořen čtyřmi vychovateli, kteří se po dvojicích střídají v týdenních cyklech. Tato pracovní doba má vytvořit dětem stabilnější prostředí, než jaké je obvyklé v klasických dětských domovech, kde se vychovatelé střídají v průběhu dne. Dalšími zaměstnanci jsou sociální pracovníce, psycholog, údržbář a pomocná pracovníce. Ta se stará o úklid společných prostorů. Ke spolupráci jsou vítáni dobrovolníci a praktikanti.

1.6 PRÁVNÍ ZAKOTVENÍ

Právní postavení tohoto domu je dáno na základě vyhlášky č. 452 MŠMT ČR ze dne 30. září 1991 o zřizování a činnosti církevních škol a škol náboženských společností, v souladu se zákonem č. 76/1978 Sb. o školských zařízeních ve znění pozdějších předpisů, Školským zákonem č. 29/1984 Sb. ve znění pozdějších předpisů a kánony 796 až 806 Kodexu kanonického práva a na něj navazujícími podrobnějšími předpisy.

1.7 MATERIÁLNÍ VYBAVENÍ

Domov je vkusně a prakticky vybaven. V místnostech najdete standardní vybavení, které tvoří skříně, psací stoly, židle, lůžka. Každé dítě má své lůžko, osobní skříňku pro své osobní potřeby. Děti jsou ubytovány ve 2 nebo 3 lůžkových pokojích. Rozdělení se provádí podle věku, nebo podle příbuzenského vztahu či jiných požadavků. Domov dětem zajišťuje přiměřené materiální bezpečí – prádlo, ošacení a obuv, potřeby pro vzdělání, knihy a hračky, audiovizuální a počítačovou techniku, vybavení pro sport, turistiku, rekreaci apod. Dům má jedno patro. V přízemí se nachází kuchyně, společenská místnost pokoj pro vychovatele, sociální zařízení a jeden dětský pokoj. V hořejším patře jsou čtyři dětské pokoje různé velikosti.

1.8 FINANCOVÁNÍ DOMOVA

Financování domu probíhá převážně z dotací MŠMT ČR, kterou DD dostává podle kapacity a tzv. normativu na dítě. Částka je určena na provozní výdaje dětského domova včetně zajištění plného přímého zaopatření dětí umístěných v domově. Dále se na příjmech domova podílí dávky státní sociální podpory – přídavky na děti a platby rodičů podle Zákona č. 109/2002 Sb. – příspěvek na úhradu péče (tzv. ošetřovné).¹¹

¹¹ TOMIGA, J. *Výroční zpráva 2007/2008* [online]. © 1996–2012 [cit. 2011-03-04]. Dostupné z: <http://www.emanuel.charita.cz>

TABULKA FINANCÍ

Náklady	stav
Mzdové náklady + odvody	2 330 654 Kč
Materiálové náklady	53 845 Kč
Služby – opravy, nájem, poštovné, hovorné, pojištění, vstupné,...	321 939 Kč
Energie, PHM, vodné, stočné	135 888 Kč
Provozní výdaje – oblečení, hyg. potřeby, školní potřeby, dárky	120 456 Kč
Potraviny	158 479 Kč
Ostatní náklady – kapesné dětí, dárky, atd.	19 307 Kč
Náklady celkem	3 140 568 Kč

PŘÍJMY	STAV
Dotace MŠMT ČR na provoz	2 902 000 Kč
Dotace MŠMT ČR – motivační odměny pedagog. pracovníků	94 000 Kč
Dotace MŠMT ČR – motivační odměny nepedag. pracovníků	21 032 Kč
Dotace ÚP Přerov	10 500 Kč
Přijaté příspěvky organizace	59 199 Kč
přijaté příspěvky jednotlivci	17 050 Kč
Sociální dávky, ošetrovné, výživné	109 487 Kč
Ostatní příjmy	7 048 Kč
PŘÍJMY CELKEM	3 220 316 Kč

1.9 ANALÝZA DANÉHO ZAŘÍZENÍ

Zabývali jsme se dosud kontextem a nyní se budeme věnovat samotnému zařízení. Budou zde popsány výchovné a vzdělávací cíle, zastoupení pedagogických pracovníků, materiální a ekonomická část organizace, právní zakotvení a závěrečné zhodnocení zařízení ve swot analýze.

1.9.1 SWOT ANALÝZA

Vize organizace		
• Projekt pro hodnotovou orientaci dětí • zdravý vývoj a růst osobností dítěte • Připravit děti k plnohodnotnému a samostatnému životu • Připravit děti k samostatnému životu		
Silné stránky		Slabé stránky
• Rodinné prostředí - dům se zahradou • Individuální přístup ke každému dítěti • Dobré klima • Specializovaný personál • Projekty • Otevřenost pro nové nápady • Spolupráce s dobrovolníky, praktikanty • Spolupráce s jinými organizacemi • Financování z dotací MŠMT ČR, Úřad práce v Přerově, Sdružení CEPAL Morava • Finanční podpora od dárců		• Převaha zastoupení žen ve výchově • Malý kolektiv neumožňuje vytvářet skupinky

Příležitosti	Hrozby
• Využit finančních zdrojů • Zlepšit motivaci sponzorů • Zvyšování motivace zaměstnanců • Zvyšovat kvalifikace zaměstnanců • Otevřenost k novým projektům • Spolupráce s rodiči • Zajišťování Pěstounské péče	• Syndrom vyhoření • Odchod kvalifikovaných vychovatelů • Nezáměr rodičů • Špatný edukační dopad na dítě • Patologické jevy • Delikventní dítě • Šikana mezi dětmi

KOMENTÁŘ K SWOT ANALÝZE

Církevní dětský domov patřící do neziskových organizací má několik předností. Je výjimečný omezenou klientelou. Rodinné zázemí spojené s individuálním přístupem s sebou nese kladný vliv na osobní rozvoj dětí a mládeže. Dobré klima tvoří venkovské prostředí a vychovatelský přístup s opravdovým zájem poskytnout dětem maximální péči.

Nechybí zde otevřenost pro nové nápady, která se odráží v celoročních aktivitách. Patří zde např. letní tábory a různé pobyty v přírodě, sjíždění vody, výlety, koncerty, bowling. V roce 2007/08 se uskutečnil v dětském domově projekt s názvem „Vzdělávání pro budoucnost“. Děti se kromě výuky s počítačem zdokonalovaly i v anglickém jazyce. Projektu se zúčastnilo dalších 8 dětských domovů z Olomouckého kraje. V roce 2010 proběhl projekt „Bez obav – zvládnou to sám“. Byl zaměřen na zvýšení motivace a kvalifikace dětí v oblasti uplatnění na trhu práce.

Spolupráce se Salesiánským klubem mládeže z Pardubic – „Na cestě do života“ s sebou přinesla další možnost. Děti se zúčastnily kurzu přípravy na život. Cílem bylo pomoci mladým lidem starším patnácti let připravit se na svůj život po odchodu z ústavního zázemí.

CDD Emanuel spolupracuje s pedagogicko-psychologickou poradnou v Přerově. Ta poskytuje individuální péči a podmínky dětem se specifickými poruchami.

Zaměstnanci jsou podporováni k dalšímu rozvoji. Mohou si zvyšovat své vzdělání, účastnit se seminářů, kurzů a školení.

Pomocí sebereflexe, poradami mezi zaměstnanci a společnou vizí se snaží ředitel předcházet rizikům ve výchově i různým neshodám mezi zaměstnanci, jako např. napětí a syndromu vyhoření. Je si také vědom, že samotná přítomnost žen jako vychovatelek není úplně šťastná, a proto se snaží pro dům získat vychovatele z řad mužů. V nynější době jsou v domově tři pedagožky a jeden pedagog.

Důvodem nízkého zastoupení mužů spočívá v nízkém finančním hodnocení. Finanční prostředky, které domov dostává a získává z dotací a grantů pro svoji práci jsou efektivně využívány.

Výchovné problémy objevující se mezi dětmi jsou někdy řešitelné prohozením dětí ve skupinkách, což zde není možné, což patří také mezi slabé stránky, ale zároveň je i výzvou pro nacházení nových cest.

Hrozbou pro organizaci se mohou stát objevující se patologické jevy mezi dětmi, šikana, kouření, narkomanie.

Vizí samotného ředitele je pomáhat dětem v rámci svých možností na jejich další životní cestě. Připravit děti k plnohodnotnému a samostatnému životu tak, aby se co nejméně museli využívat Domy na půl cesty. Najít pro ně vhodné ubytování a pracovní možnosti.

Další vizí je uskutečnění projektu – Návrh kurzu se zaměřením na rozvoj hodnotové orientace pro děti z dětského domova Emanuel ve Staré Vsi.

2 CHARAKTERISTIKA DĚTÍ V ÚSTAVNÍ PÉČI

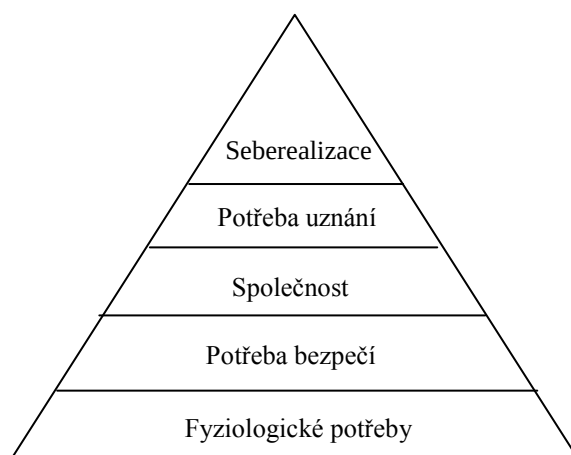
V úvodu této kapitoly si přiblížíme základní lidské potřeby, na které navazují potřeby psychické. Budeme vycházet z Maslowovy pyramidy potřeb. Zaměříme se také na jednotlivé fáze dětského vývoje s akcentem na základní kámen lidské osobnosti, kterým je získání bazální důvěry v raném dětství.

Pozornost zaměříme na klienty, pro které je projekt připravován, přiblížíme si jejich věk, specifické vlastnosti, zájmy, a jejich hledání hodnot. Projektem chceme reagovat na tyto aspekty.

2.1 ZÁKLADNÍ LIDSKÉ POTŘEBY

S ustanovením cílů projektu velmi úzce souvisí potřeby lidí a motivace (viz kapitola 3.7.1). Lidská potřeba je motivací k činnosti, která vede k uspokojení potřeby.

Hlavní lidské potřeby nám vystihuje Maslowova pyramida potřeb. Z ní vyplývá: k uspokojení vyšších pater pyramidy potřeb je nutností uspokojení potřeb nižších pater.

Každý jedinec potřebuje mít ke svému zdravému vývoji kromě dobrých vrozených dispozic uspokojeny všechny základní potřeby.¹² Se základními potřebami úzce souvisí i potřeby psychické.

2.2 ZÁKLADNÍ PSYCHOLOGICKÉ POTŘEBY A JEJICH VLIV NA VÝVOJ DÍTĚTE

Mezi základní psychologické potřeby, které uvádí Škoviera, patří potřeba smyslu života, potřeba prvotních emocionálních a sociálních vztahů, potřeba společenského uplatnění, potřeba otevřené budoucnosti.¹³ Psychický vývoj dítěte má v každém svém období trochu jiné požadavky.

2.3 DŮLEŽITÝ ASPEKT PSYCHOLOGICKÉHO VÝVOJE DÍTĚTE

Vágnerová ve své publikaci *Vývojová psychologie* rozebírá jednotlivá období vývoje dítěte. Velmi důležitou fází vývoje se jeví první období života neboli útlého dětství. V tomto období se u dítěte vytváří prostřednictvím blízkého vztahu s matkou bazální důvěra, na které vyrůstá „budova“ celého jeho života.

Problematické vývoje se věnuje také Erikson, který nám předkládá osm vývojových fází. Svou koncepcí se hlásí k chápání etiky, coby elementu pro celistvost života. Vždy je třeba brát na zřetel předchozí vývoj jedince zejména zkušenost s bazálním poutem bezpečí.¹⁴

Spouštěčem attachmentového¹⁵ chování je hrozící či skutečné odloučení od osoby, k níž má jedinec citové pouto, či jiný druh stresu, který dítě či člověk zažívá. Možnost být blízko bezpečné osobě, ke které má dítě nebo člověk citový vztah, vede

¹² Maslowova pyramida lidských potřeb [online]. © 2008 – 2012. [cit. 2012-03-8]. Dostupné z: <http://zrcadlo.blogspot.com/2008/06/maslowova-pyramida.html>

¹³ ŠKOVIERA, A. *Dilema náhradní výchovy*. s. 27.

¹⁴ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. s. 36.

¹⁵ Citové pouto mezi rodičem a dítětem, komplexní blízká vazba mezi dítětem a matkou.

k upevnění vnitřní bezpečné základny pro veškeré další prožívání světa i sebe sama.¹⁶

Nyní se budeme věnovat aspektům psychologického vývoje vzhledem k věku dětí v CDD.

2.4 VYMEZENÍ SKUPINY 6-10 LET Z HLEDISKA PSYCHOLOGICKÉHO VÝVOJE

Děti této skupiny se vyznačují tvořením nových vztahů mezi spolužáky ve škole a mezi dospělými. Tvoří si nové vztahy hlavně k dospělým, kteří jsou silnou autoritou, začínají vrstevnické vztahy.

Dítě začíná posuzovat okolí podle vlastních představ, ale i „realisticky“.¹⁷ Chce pochopit okolní svět a věci v něm doopravdy, skutečně. Realistický pohled na svět se projevuje se ve vyjadřování, kresbě, písemných projevech, hře, v zájmové orientaci. V tomto věku se děti více zajímají o knihy encyklopedického charakteru, dále o dětskou dobrodružnou literaturu.¹⁸

Začínají první známky pohlavního dospívání v rovině tělesné i psychické. Matějček označuje tuto dobu jako etapu, kdy je ukončena jedna část psychosexuálního vývoje a základní pudová a emoční složka osobnosti dřímá až do začátku puberty.

Ve školním věku má svou úlohu stále hra, která vyžaduje adekvátní podmínky. Přibývá však práce spojená s povinnostmi za vykonanou činnost.

Impulzy důležité pro sociální vývoj získává dítě ve škole. Jsou jimi úspěch a neúspěch ve skupině. Dítě stále častěji řídí své chování na základě vlastních hodnot, nikoli podle očekávání odměny nebo strachu z trestu.¹⁹

¹⁶ VRBOVSKÁ, P. *O ztraceném dítěti & cestě do bezpečí*. s. 23.

¹⁷ KERN, H. a kol. *Přehled psychologie*.

¹⁸ KREJČÍŘOVÁ, D. a kol. *Vývojová psychologie* s. 115.

¹⁹ KERN, H. a kol. *Přehled psychologie*.

2.5 VYMEZENÍ SKUPINY 6-10 LET Z HLEDISKA ZÁJMŮ

Zájmy dětí 6-10 let jsou nestálé a povrchní, hra má pro ně velký význam, ale mění se její charakter. Je realističtější, méně fantastická, promyšlenější, plánovitější a složitější. Hrají si ve skupinách, spolupracují.

Matějček uvádí, že dítě ve školním věku je realista. Je to doba maximální extraverze a příklonu k tomuto světu, doba sběratelství a zájmů přírodních, doba kolektivního života, kamarádství a přátelství; dívčí a chlapecké skupiny jsou nejvíce oddáleny a kontaktů mezi nimi je méně nežli před tím a po tom. Je to doba relativně nejlepšího zdraví a vysoké tělesné výkonnosti (když se vrátíme z výletu celí utahaní a myslíme jen na to, jak si co nejdříve lehnout, desetileté dítě se „oklepe“ a jde hrát fotbal).²⁰

Radek Pelánek ve své knize Příručka pro instruktory velmi konstruktivně popisuje účastníky podle věku, zájmu a hledání. Názorně to ukazuje následující tabulka číslo 1.

²⁰ MATĚJČEK, Z. *Výbor z díla*. s. 282.

	věk školní	věk dospívání	věk mladé dospělosti
hledají	kamarády, zábavu	skupinu, srovnání, dovednosti	partnera, odpovědi, sebezpoznání
mají rádi	akce, boj, noc, dobrodružství, bodování	akce, sport, recese, emoce	rozmanitost, náročné úkoly, smyslnost
nemají rádi	náročné úkoly, přemýšlení	příliš filozofování, příliš náročné úkoly	samoúčelnou činnost, bodování
náměty	pohádky, dobrodružné příběhy, indiáni, fantazie, dálky	fantasy světy, historie (akční prvky), tajemno	lidi, vztahy, historie (filozofické prvky), současnost
soutěžení	soutěží rádi, spolupráce jim nejde	radši soutěží, nutnost spolupráce si uvědomují	občas si zasoutěží, ale rádi spolupracují
únava	malá výdrž, rychlá regenerace	střední výdrž i regenerace	velká výdrž, pomalá regenerace
metafory	nechápu	nechce se jim nad nimi přemýšlet	chápu a mají rádi

Tabulka 1: Srovnání účastníků akcí podle věku - (Pelánek, R., s. 31)

Pávková klade důraz na dodržování pedagogických zásad v kladení požadavků na děti. Požadavky na děti mají být přiměřené jejich možnostem, aby odpovídaly jejich potřebám i zájmům a respektovaly dosavadní životní zkušenosti. Právě u dětí z nepodnětného a dysfunkčního rodinného prostředí je zapotřebí počítat s výskytem negativních vlastností, návyků a chování. Přitom by bylo nesprávné zaměřovat se pouze na tyto jevy, ale naopak je potřebné odhalovat a posilovat kladné stránky osobnosti a využívat jich jako motivačního činitele k větší aktivitě, posílení důvěry ve vlastní síly a schopnosti²¹ U dětí z DD je důležitá pevnost a důslednost v požadovaných úkolech, které mají plnit. Aby to, co mají splnit, udělaly dobře a pokud možno promyšleně. Nechtít po nich příliš hodně. Spíše málo zato důsledně.

²¹ PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*.

2.6 VYMEZENÍ SKUPINY 15-18 LET Z HLEDISKA PSYCHOLOGICKÉHO VÝVOJE

Období dětí mezi 15-20 let se dělí do dvou skupin. Ve 14-16 lety dochází k dozrívání pubescence a následně poté nastává období adolescence 16-20 let.

Podle doktorky Krejčířové je celé období dospívání a zvláště jeho první část, pubescence, obdobím emoční lability, která je podmíněna změnami v organismu jedince. Pudový tlak spojený s pohlavním dozráváním přináší nové podněty a činí ho přecitlivějším na různé podněty z vnějšku. Dochází k častým a nápadným změnám nálad, impulsivitě v jednání, zvýšené únavě, střídání ochablosti a apatičnosti.²²

V období adolescence 16-20 let dochází ke zklidnění vývoje. Dochází k sociálnímu začleňování jedinců. Začínají se objevovat nepříjemné prožitky, méněcennost, nespokojenost s postavou. Dospívající prožívají pocit rovnosti s dospělými, kritičnost dospělých upadá. Jsou radostněji ladění a optimističtější. Objevuje se uspokojování sexuálních potřeb, vytváří se nezralé sociální vztahy a nereálné představy o rodinném soužití.²³

2.7 VYMEZENÍ SKUPINY 15-18 LET Z HLEDISKA ZÁJMŮ

Pubescent (adolescent) projevuje nejčastější zájem o sport, turistiku, přírodovědu, rukodělné práce. Velký zájem o hudbu a tanec (projev sebe sama). Utváří si zájem o sebe, je silně ovlivňováno dospělými a hodnocením vrstevníků. Z toho si vytváří ideál, názory, postoje. Výrazný projev temperamentu. Podle Eriksona je dospívání charakteristické hledáním vlastní identity, bojem s nejistotou a pochybnostmi o sobě samém, o své pozice ve společnosti.²⁴

Rychlý rozvoj motorických, percepčních i ostatních schopností vede k novým a hlubším zájmům – k zájmu o sport, četbu, hudbu, filmy a divadlo, první pokusy o aktivní literární, hudební nebo výtvarnou tvorbu. Objevují se nové zájmy

²² KREJČÍŘOVÁ, D. a kol. *Vývojová psychologie* s. 143.

²³ Tamtéž.

²⁴ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*.

o historická, společenská a válečná témata, o milostné romány, o science-fiction, ale i o poezii. Zájmy se vyvíjejí v úmyslném odporu k nucené či doporučené školní četbě, klasické hudbě apod.²⁵

2. 8 POPIS KLIENTŮ PROJEKTU

Je potřeba si ujasnit, pro koho budeme akci pořádat. S každou věkovou skupinou se pracuje rozdílně. Stejně tak si musíme ujasnit počty účastníků. Vytvořit kurz pro děti z rodinného prostředí, nebo pro děti z dětských domovů je velký rozdíl.

2. 8. 1 CHARAKTERISTIKA DĚTÍ PODLE POČTU, VĚKU A UMÍSTĚNÍ

V současnosti je ve Staré Vsi devět dětí. Pět dětí je ve věku 6-10 let, děti navštěvují ZŠ ve Staré Vsi, Přerově a Horní Moštěnici. Další čtyři starší děti jsou ve věku 15-18 let. Tyto dojíždějí na učňovská střediska do Přerova.

Děti jsou do domova zařazovány na základě rozhodnutí Dětského diagnostického ústavu – Střediska výchovy péče v Olomouci – Svatém Kopečku. Jsou zde také děti, které do Staré Vsi přišly z Klokánku. Přicházejí sem především z důvodů selhání rodiny následkem alkoholu či zbavení svéprávnosti.

Pokud jsou s dětmi výchovné problémy, jsou posílány do Výchovných ústavů, nebo jiných Dětských domovů. V CDD jsou dvě sourozenecké dvojice a jedna sourozenecká trojice. S diagnózou ADHD má Emanuelu dvě mladší děti.

Na žádost rodičů, nebo doporučení sociální péče může soud rozhodnout o prodloužení pobytu dítěte do 19 let. Každý dospívající klient má možnost na osobní žádost si prodloužit ústavní péči do 26 let za účelem studia.

Z výroční zprávy roku 2007/2008 bylo provedeno hodnocení během 5. Výročí od zahájení provozu dětského domova. Za tuto dobu prošlo domovem 12 dětí, z nichž se 3 děti mohly vrátit zpět do svých rodin, 10 dětí odešlo do jiných zařízení – dětských domovů, nebo dětských domovů se školou, případně do

²⁵ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*.

výchovných ústavů. Zatím žádné dítě nedovršilo v domově 18 let. Tato zkušenost domov teprve čeká.²⁶

2. 8. 2 SPECIFICKÉ VLASTNOSTI DĚTÍ Z DD

Specifické vlastností dětí z DD jsou ovlivňovány různými aspekty.

Už samotné prostředí, kde dítě žije a vyrůstá, je velkým faktorem pro jeho celkový rozvoj. Název „dětský domov“ nevyjadřuje tutéž kvalitu výchovného prostředí jako výraz domov, jímž označujeme místo, kde dítě vyrůstá v rodině. Vychovatelé nejsou psychologickými rodiči, ale zaměstnanci, jejichž angažovanost na osudu dítěte je nevyhnutelně omezená institucionálními bariérami.²⁷

Prostředí, ve kterém se děti a mládež nacházejí – dětský domov, dětský domov se školou, výchovný ústav, diagnostický ústav, je uměle vytvořeno. Vychovatelé se mohou snažit sebevíc, přesto není možné vytvořit normální fungující rodinu.

Děti bývají poznamenány hospitalismem. Trpí nedostatkem pevných citových vazeb, mění se jejich chování, jsou v porovnání se svými vrstevníky opožděni. Někteří autoři také hovoří o deprivacím syndromu. Dětem je upíráno to, co právě v raném věku bezpodmínečně potřebují: emoční podporu „teplo domova“, stále pečující osoby, jakými jsou rodiče, zvláště matky a jejich náklonost.²⁸ Toto vývojové zanedbání má u dětí vliv na výskyt negativních vlastností, návyků a chování. U dětí se musí počítat s projevy náladovosti, agrese, rezignace, negování – odmítání. Děti trpí nedostatkem samostatnosti a vytrvalosti. Přetrvávají emoční bloky z raných traumat, ale přidávají se i další.

K primární citové deprivaci se přidává sekundární, díky pobytu v pro dítě „cizím“ a „nepřátelském“ prostředí (*nemohou se dočkat až z děcáku vypadnou*). Díky emočním blokům je blokován i intelekt, takže dítě podává mnohem nižší výkon, než odpovídá jeho skutečnému IQ. Langmeier a Matějček na základě analýzy mnohých

²⁶ TOMIGA, J. Dokumenty - Výroční zpráva 2007/2008 [online]. © 1996–2012 [cit. 2011-05-29]. Dostupné z: <http://emanuel.charita.cz/>

²⁷ MATOUŠEK, O. a kol. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny* s. 60

²⁸ KERN, H. a kol. *Přehled psychologie* s. 133

výzkumů docházejí k závěru, že délka pobytu v dětském domově sice příznivě ovlivňuje tělesný vývoj dítěte, ale výrazně negativně působí na jeho vývoj rozumový.²⁹ Jsou opožděné v rozumovém vývoji (nízká úroveň poznávacích procesů, pozornosti, představivosti, paměti, myšlení, rozvoje řeči). A konečně chybí dostatečné množství přiměřených a přirozených impulsů, podnětů, které by rozvíjely rozumové schopnosti. Jak taky může jedna „teta“ zvládat 8 dětí, navíc na velmi rozdílné věkové úrovni.

Další psychickou příčinou chování dětí z DD je hyperaktivní chování, které se většinou podobá ADHD. Jsou rychleji unavitelní. Přijímají všechny podněty a vjemy, které jsou kolem nich. Jejich „cestičky“ jsou domotané, jejich „okýnka“ jsou všechna otevřená, vnímají všechno kolem sebe, nemají řád, proto je zapotřebí po nich chtít méně, zato důsledně vyžadovat. Musí se počítat s náladovostí.

Jsou jiné. Chybí jim vytrvalost a píle, neumějí si zorganizovat čas, chybí jim cit, bývají agresivnější. Nedůvěřují dospělým, mají zmatky v hodnotách. Není na ně spolehnout. Zajímá je jen okamžitý profit!

Děti vlivem ústavní výchovy nejsou v kontaktu se svým prožíváním. Ztrácejí sami sebe, mají v sobě chaos, zmatek. Pramenící konflikty vznikají právě z toho, že děti sami nevědí, co prožívají, tudíž ani nemohou vědět a vnímat, co prožívá ten, kdo je vedle něho. Nebyla vytvořena bazální důvěra, (viz kapitola 2.3) špatný kontakt s matkou, proto nejsou v kontaktu se svým prožíváním.

Když uvádíme výchovné charakteristiky dětí svěřených do náhradní výchovy, považujeme za dobré východisko typologii vytvořenou Matějíčkem, a to především proto, že děti neznačkuje, ale charakterizuje. Rozlišuje následujících šest typů:

Typ dobře přizpůsobivý (bez výrazných problémů);

Typ útlumový (nízká stimulace, pestrost podnětů, vede až k apatii);

Typ náhradního uspokojení (nedostatek citových podnětů se projevuje v kompenzaci nadměrným přejídáním, onanií apod.);

Typ sociálně hyperaktivní (nadměrný a rozptýlený sociální zájem, povrchnost vztahů, málo se zajímá o hru, práci a učení);

²⁹ ŠKOIVIERA, A. *Dilema náhradní výchovy*. s. 47.

Typ provokativní (domáhá se pozornosti soustavnými provokacemi, jiné děti jsou konkurencí ve vztahu k vychovateli);

Typ zanedbaný (zejména v souvislosti s jinou kulturou a úrovní hygieny).

Dítě, které je umístěno do náhradní výchovy, bývá zpravidla emocionálně i sociálně narušené. Už v prenatálním období se někdy potýká s fyziologickým ohrožením, jako například alkoholem a jinými návykovými látkami, nízkou úrovní zdravotní péče, škodlivým životním stylem. Zažívají trauma z toho, že jejich rodiny se liší od ostatních. Přispívá k tomu také nechtěné těhotenství.³⁰

2.9 HODNOTY DĚTÍ A MLÁDEŽE

Každý mladý člověk ve své přirozenosti hledá pravdu, spravedlnost, svobodu, dobro a lásku. Dnešní svět nabízí mylné a falešné představy těchto hodnot. Bruno Ferrero, odborník na salesiánskou výchovu, uvádí, že žijeme ve společnosti, v níž selhala všechna pravidla, a to vede ke všeobecnému pocitu nejistoty. Mládež je za těchto okolností často dezorientovaná a jde jí o pouhé přežití.³¹

Obraz pravdy, dobra a krásy je tolikrát tak zamlžen, že mladí nevědí, jak se orientovat. Věří-li ještě v nějaké hodnoty, nejsou schopni je uspořádat, a často mají sklon následovat vlastní filosofii, podle převládajícího vkusu.³²

Podle Jiřího Pospíšila neexistuje v naší společnosti jasný hodnotový žebříček, mimo hranice dané právním řádem. Je otázkou, zda dnešní mladí lidé znají cesty, jak poznat dobré hodnoty, jak je žít. Jak svůj život prožít a naplnit dobře.

Německý pedagog W. Brezinka k pojmu „hodnotová výchova“ uvádí, že výchova a hodnoty k sobě nerozlučně patří.³³ Hodnoty tedy nejsou člověku vrozené. Rozvoj hodnotové orientace má pomoci mladému člověku k jeho dobrému zrání

³⁰ ŠKOIVIERA, A. *Dilema náhradní výchovy*.

³¹ FERRERO, B. *Vychovávaj jako Don Bosco*. s. 10.

³² *Náboženský rozměr výchovy v katolické škole*. Praha : ČBK, 1994. s. 4.

³³ DŘÍMAL, L. Náboženský rozměr výchovy k hodnotám. In POSPÍŠILOVÁ, H. (ed.), *Mládež a hodnoty*. Kap. 3. s. 154.

osobnosti. Děje se tak vedle výchovy i dalšími prvky jako např. kognitivním poznáním, životními zkušenostmi, tvořením nových vztahů mezi lidmi.

Téma projektu zaměřené na hodnotovou orientaci je relativně rozsáhlé a obsahuje spoustu různých oblastí. Budeme se tedy zabývat pouze hodnotovým žebříčkem, který mladí lidé zastávají. U dětí není dostatečně hodnotová oblast zmapována. Proto se zde budeme zabývat hodnotovým žebříčkem mladých a dospívajících lidí. Jiří Pospíšil ve sborníku *Mládež, hodnoty a volný čas* se zabýval souvislostí vztahů mezi prožíváním volného času a uznávanými hodnotami. Při tvoření výzkumu si kladl otázky, zda je život ve svobodné zemi pro mladé lidi příležitostí rozvíjet svoji individualitu a osobnost, které hodnoty mladí lidé preferují a které pro ně naopak již ztratily svůj obsah.³⁴

Touto problematikou se zabýval také Petr Sak. Dle svého výzkumu dospěl k výsledku, že mladí lidé ve věku 15-18 let se zaměřují na pět hlavních hodnot. Přátelství, láska, životní partner, majetek, rodina a děti.³⁵ Jiří Pospíšil dospěl k podobnému závěru. Mezi primární hodnoty mladých lidí patří kamarádství, přátelství, láska, svoboda, štěstí, potěšení, život plný radosti, péče o milované osoby.³⁶

Z těchto hodnot chceme v projektu vycházet. Chceme zkonkretizovat, preferovat a nabídnout i další hodnotový žebříček, než se kterým se děti a mládež setkávají v širším sociálním prostředí. Radost z poctivé hry, radost z vítězství, z přijetí prohry, radost z úspěchu druhého, ze spolupráce s druhým. Nabídnout něco nového, co před tím nezažili. Prožít, že i námaha je krásná, zažít pocit s překonání svých hranic, odpuštění, důvěru k druhému apod.)

Cílem projektu je pomoci objevit jim nový rozměr v rovině vztahů, hodnotu lidského života, naučit se v něm orientovat, být připraven založit funkční rodinu. K tomu neodmyslitelně patří i stabilní vlastní hodnotový systém.

³⁴ POSPÍŠIL, J. Hodnotový systém a trávení volného času současné dospívající generace. In POSPÍŠILOVÁ, H. (ed.), *Mládež, hodnoty a volný čas*. Kap. 1.

³⁵ SAK, P. *Proměny české mládeže*.

³⁶ POSPÍŠIL, J. Hodnotový systém a trávení volného času současné dospívající generace. In POSPÍŠILOVÁ, H. (ed.), *Mládež, hodnoty a volný čas*. Kap. 1. s. 29.

ŽIVOTNÍ ORIENTACE

Mladí lidé přicházejí do kontaktu a masovými sdělovacími prostředky již od prvních let života. Vnímají a někteří i dokonce mají zkušenosti všeho druhu. Jsou překotně informováni o všem možném. Přicházejí do kontaktu s velmi rozdílnými informacemi. Ještě nemají schopnosti kritického rozlišení toho, co je správné a dobré, od toho, co není.³⁷ Nedokáží volit z nabídek, které mají k dispozici, nemají dostatek zkušeností, nedovedou se orientovat ani v oblastech zájmových činností.³⁸

Dochází k vytváření špatných návyků – pohodlí, blahobytu, individualizaci, což vede k degradaci osobnosti. Zatímco se některý jedinec rozhoduje především na základě svého hodnotového systému, jiný se ve stejné situaci rozhoduje a jedná pod tlakem médií, módy či sociálního tlaku party vrstevníků, kolegů, kamarádů, přátel anebo manželky.³⁹

SMYSL ŽIVOTA

Mladí uvažují o společnosti, která zaplavuje svět věcmi, i když krásnými a užitečnými, a ptají se, zda je smyslem života opravdu mít mnoho „věcí“ nebo je smysl lidského života v něčem jiném, mnohem cennějším?⁴⁰ Že mnohem důležitější je objevit, že člověk má větší cenu, pro to, co sám je, než pro to, co má?

Náboženská výchova doprovází děti a mladé v jejich otázkách po smyslu života vyjádřených v těchto třech existenciálních potřebách člověka.

- Být přijímán a milován
- Poznávat měřítka a motivaci správného jednání a orientovat podle nich svůj život

³⁷ *Náboženský rozměr výchovy v katolické škole*. Praha : ČBK, 1994. s. 4.

³⁸ POTMĚŠILOVÁ, P. Volný čas, hodnoty a výchova. In POSPÍŠILOVÁ, H. (ed.), *Mládež, hodnoty a volný čas*. 1. vyd. Olomouc : Hanex, 2010. Kapitola 1.

³⁹ Srov. POTMĚŠILOVÁ, P. Volný čas, hodnoty a výchova. In POSPÍŠILOVÁ, H. (ed.), *Mládež, hodnoty a volný čas*. 1. vyd. Olomouc : Hanex, 2010. Kapitola 1.

⁴⁰ *Náboženský rozměr výchovy v katolické škole*. Praha : ČBK, 1994. s. 7.

- Moci se sdílet a mít perspektivu, která přesahuje hranice jeho života⁴¹

Přesto, i když se mladí lidé zamýšlejí nad svými životy, nejsou plně schopni správně jednat a rozhodovat se. Jejich rozhodnutí často postrádají solidnost. Jejich postoje týkající se otázek svobody jsou někdy až patologicky zaměřené. Papež Jan Pavel II. při X. světovém dni mládeže řekl: „Proč si mladí lidé myslí, že budou svobodní, když se zbaví veškeré kontroly a odpovědnosti? Proč si mnozí z nich myslí, že všechny způsoby jednání, které společnost trpí, jsou mravně přípustné? Zneužívají úchvatný dar sexuality, zneužívají alkoholické nápoje a drogy a považují takové jednání za správné“. Vroucně si přejí svěřit tento smysl pro zodpovědnost a toto nasazení pro morální hodnoty vám, mladým katolíkům, a spolu s vámi našim bratřím a sestrám, kteří vyznávají Pána Ježíše.⁴²

Náboženský rozměr prostředí se ukazuje prostřednictvím křesťanského vyjádření hodnot, jako jsou slova, svátostná znamení, chování a vlastní upřímná a přátelská přítomnost spojená s laskavou pohotovostí.⁴³ Hlavní zodpovědnost při vytváření originálního křesťanského stylu mají vychovatelé, jako osobnosti i jako společenství.

Náboženská výchova se orientuje na obecně lidské jevy, jako jsou důvěra, vděčnost, odpouštění, radost, štěstí, ochota pomoci nebo schopnost tušení dimenzí, které člověka přesahují. Má rozvíjet základní lidské schopnosti, jako je radost, úžas, vděčnost, důvěra.

Náboženská výchova je uskutečněním tohoto práva člověka na výklad důležitých životních situací a na orientaci na životní smysl. Pro demokratickou společnost je náboženská výchova šancí a cestou, jak zvýšit sociální potenciál a obecnou kulturnost společnosti.⁴⁴

⁴¹ MUROŇOVÁ, E, MUCHOVÁ, L. *Osnovy náboženské výchovy římskokatolické církve v 1.-9. ročníku základní školy*. Praha : ČBK, 2003. s. 7.

⁴² BALÍK, J. *Jan Pavel II. hovoří o mládeži*. s. 6.

⁴³ *Náboženský rozměr výchovy v katolické škole*. Praha : ČBK, 1994. s. 4.

⁴⁴ MUROŇOVÁ, E, MUCHOVÁ, L. *Osnovy náboženské výchovy římskokatolické církve v 1.-9. ročníku základní školy*. Praha : ČBK, 2003. s. 7.

3 PROJEKT

V minulých kapitolách jsme si uvedli, jak vypadá zařízení CDD Emanuel, zmínili jeho podstatné prvky, ze kterých vychází. Charakterizovali jsme si také děti z ústavní péče z hlediska základních lidských potřeb, psychologického vývoje, zájmů a hodnot. Zmínili jsme se, jaká jsou konkrétní specifika dětí žijících v DD.

V následujících kapitolách se budeme věnovat sestavení konkrétního programu v délce čtyř dnů, který bude zaměřen na podporu pozitivních vztahů ve skupině a minimalizaci negativních projevů klientů.

Pro realizaci je nezbytné znát technické, materiální i personální aspekty místa, kde bude projekt realizován. Těmto specifikům se budeme blíže věnovat v následující kapitole.

OBJEKT PRO REALIZACI PROJEKTU

Pro realizaci projektu jsem si vybrala salesiánské středisko mládeže ve Fryštáku u Holešova. Toto městečko znám ještě z dob svého mládí a osobně si pamatuji porevoluční návrat salesiánů zpět do Fryštáku.

Kongregace Salesiánů Dona Boska je společenstvím lidí s bohatou zkušeností ve výchově a práci s mládeží. Jejich pedagogické, sociální, náboženské a kulturní působení mezi dětmi a mládeží je výzvou ke spolupráci. Tato obohacující spolupráce mě vedla k tomu, abych podpořila jejich činnost a iniciativu.

HISTORIE A SOUČASNÁ PODOBA OBJEKTU

V malém nenápadném městečku v blízkosti Zlína vzniklo české dílo salesiánů, které v sobě skrývá hlubokou historii. Do příchodu prvního českého salesiána P. Ignáce Stuchlého roku 1927 spravovala budovu kongregace Školských sester III. řádu sv. Františka. Sestry zde zřídily mateřskou školu, dívčí obecnou a měšťanskou školu.⁴⁵

V roce 1990 byl vrácen Salesiánské kongregaci, ale až o čtyři roky později byl zcela uvolněn pro její potřeby. Nové dílo pod názvem Dům Ignáce Stuchlého (dále jen DIS) se v něm znovu rozvíjí od 1. září 1996.

Současná podoba salesiánské činnosti ve Fryštáku se utvářela postupně. Středisko je zaměřeno na výchovně vzdělávací programy pro děti a mládež.

Dům Ignáce Stuchlého - Salesiánský klub mládeže (dále jen DIS SKM) uskutečňuje v současné době tři projekty. Jeden z nich je zaměřen na pobytové programy pro základní a střední školy s názvem „Orientační dny“. Dále středisko poskytuje volnočasové aktivity pro místní děti a mládež DISklub. Víkendové a prázdninové programy patří mezi otevřené nabídky pro mladé lidi od 14let. Kromě toho nabízí organizace DIS své prostory dalším skupinám a organizacím, které pracují ve výchovné, vzdělávací a sociální oblasti.⁴⁶

⁴⁵ Němec, V. *Školské sestry III. řádu sv. Františka ve Fryštáku 1898-1927*.

⁴⁶ *Historie* [online]. © 2012 [cit. 2011-10-01]. Dostupné z: <http://frystak.sdb.cz/frystak-kdo-jsme-historie/>

3.1 MATERIÁLNÍ A FINANČNÍ PROSTŘEDKY DISU

Materiální a finanční prostředky si ze dvou třetin organizace SKM získává od klientů platbami za služby poskytované během akcí - ubytování, strava, energie, kurzovné.

Ostatní náklady na pokrytí spotřeby materiálů DHM (dlouhodobý hmotný majetek), údržba, mzdové náklady, cestovné, nájemné aj. získává organizace od individuálních dárců, z dotací ESF, z nadací a dotací od města Fryšták, Zlín, Zlínského kraje a MŠMT.⁴⁷

FINANČNÍ ROZVAHA URČENÁ PRO KURZY

1. Ubytování a strava

Nocleh	Snídaně	Oběd	Večeře	Plná penze
185/265*	45	80	55	365/445*

*spaní ve spacáku/spaní v lůžkovinách (+80 Kč)

2. Kurzovné ve výši 7000,- Kč na třídu

Kurzovné zahrnuje spotřebu materiálu (kancelářské a výtvarné potřeby), know-how, amortizace sportovních pomůcek, využití herny, hřiště, příp. lezecké stěny apod., nájem kluboven, práce instruktorů.⁴⁸

⁴⁷ *Výroční zpráva 2010* [online]. © 2012. [cit. 2012-02-24]. Dostupné z: <http://frystak.sdb.cz/frystak-kdo-jsme-dokumenty-vyrocní-zpravy/>

⁴⁸ *Ceník služeb* [online]. © 2012. [cit. 2012-02-24]. Dostupné z: <http://frystak.sdb.cz/cenik-sluzeb/>

3.2 PERSONÁLNÍ ZAJIŠTĚNÍ DISU

Na realizaci Organizačních dnů se podílí jak salesiáni, tak laičtí zaměstnanci. Vyžaduje se, aby byli absolventy vysoké školy nebo vyšší odborné školy pedagogického, teologického nebo psychologického směru, nejlépe se zaměřením na pedagogiku volného času.

Pedagogickou sekci DISu tvoří tým pěti pracovníků. Tři z nich jsou určeni pro Orientační a Adaptační kurzy. Dva další se věnují DIS SKM a víkendovým a prázdninovým akcím. Na činnosti se také podílejí dobrovolníci a studenti.

Pro celkový chod domu je nutný nejen pedagogický tým, ale i techničtí a ekonomičtí pracovníci. Je tvořen osmi zaměstnanci. Patří sem správce domu, zaměstnanci z kuchyně, recepční, pokojská, ekonom a správce počítačové sítě pro propagaci a kontakt s veřejností.

3.3 PRÁVNÍ PODMÍNKY DISU

Dům Ignáce Stuchlého - salesiánský klub mládeže o. s. ve Fryštáku je pobytovým výchovně vzdělávacím zařízením pro mládež. Je organizační jednotkou občanského sdružení „Salesiánské kluby mládeže“ schváleného MVČR. Organizace se svou činností řadí mezi neziskové organizace.⁴⁹

⁴⁹ *Kdo jsme* [online]. © 2012 [cit. 2012-02-24]. Dostupné z: <http://frystak.sdb.cz/frystak-kdo-jsme/>

3.4 ORIENTAČNÍ DNY

V dnešní době se rozmáhá forma zážitkové pedagogiky, která se zaměřuje na učení se prostřednictvím zážitku. Zde je třeba upřesnit rozdíl mezi „rekreačním“ a „pedagogickým“ zážitkem. Účastník se pomocí zážitku učí tehdy, kdy sám dokáže reflektovat prožitou aktivitu.

Jedním z důvodů, proč jsem se rozhodla pro projekt formou Orientačních dnů je moje vlastní teoretická i praktická zkušenost s touto metodou. Orientační dny (dále jen OD) se mohou svou pozitivní osvědčenou formou řadit mezi dobré cesty v pastorační mládeži. Tato činnost má z mého pohledu budoucnost.

Když nahlédneme do historie, zjistíme, že projekt Orientačních dnů vznikl počátkem 70. let ve Spolkové Německé republice. Byl reakcí katolické církve na měnící se společenskou situaci. Církev hledala nové formy, jak oslovit mladé lidi ve školách.⁵⁰

Čeští salesiáni se nechali inspirovat touto formou pastorační. Středisko Fryšták patří mezi první průkopníky OD u nás. Jejich výsadou je tvoření programů, které přizpůsobují samotným skupinám přicházející na DIS.

Orientační dny jsou programové pobyty pro základní školy druhého stupně a střední školy.⁵¹ Orientační kurzy jsou zaměřeny na orientaci pro život. Cílem OD je povzbudit účastníky při jejich hledání životní orientace, zabývat se přitom důležitými tématy a vytvořit k tomu vhodné prostředí.⁵² Mládež se učí svobodně vyjádřit k tématům, která je zajímají, obhájit svůj názor před vrstevníky, naslouchat druhým, respektovat odlišné názory, přemýšlet o svých životních názorech. V těchto dnech se mladým nabízí čas pro zastavení, zamyšlení, pohlednutí na své problémy, umět je řešit, rozhodovat se pro další směr či krok. OD patří mezi specifické programy

⁵⁰ MARTÍNEK, M. *Orientační dny pro školní třídy*. Materiály salesiánského domu Fryšták, místo a rok vydání neuvedeno.

⁵¹ *Orientační dny* [online]. © 2012. [cit. 2012-02-24]. Dostupné z: <http://frystak.sdb.cz/frystak-orientacni-dny/>

⁵² MARTÍNEK, M. *Orientační dny pro školní třídy*. Materiály salesiánského domu Fryšták, místo a rok vydání neuvedeno.

primární prevence sociálně patologických jevů dětí a mládeže a pomáhají k růstu osobnosti mladého člověka.

Je zapotřebí mít na paměti, že jde o výchovnou cestu, která se ujímá mladých v situaci, v níž se nalézají, a snaží se je podpírat a usměřňovat, aby kráčeli k plnému lidství v té míře, jaká je pro ně možná. Lze jí tedy projít i v těch situacích, v nichž výslovná zvěst o Kristu je nesnadná, neproveditelná anebo tam, kde se ještě musejí vytvořit minimální předpoklady, aby se jí dostalo sluchu.⁵³

Cílovou skupinou tohoto projektu jsou děti z DD. Jednou z dílčích otázek zde může být, jak se liší orientační kurzy pro třídy a kurz pro děti z dětského domova. Tento program se nedá zařadit do kategorie přímo spadající do orientačních dnů. Byl použit jako inspirace pro tento projekt. Spadá do otevřených nabídek DISu mezi které patří víkendové a prázdninové programy.

⁵³ MARTÍNEK, M. *Orientační dny pro školní třídy*. Materiály salesiánského domu Fryšták, místo a rok vydání neuvedeno.

3.5 MATERIÁLNÍ A FINANČNÍ PROSTŘEDKY CDDE

V této kapitole se budeme zabývat finančními a materiálními prostředky na realizaci kurzu. Rozepíšeme náklady na kurz, způsob jak reálně získat finanční prostředky a kdo bude zodpovídat za personální zajištění akce.

FINANČNÍ ROZVAHA URČENÁ PRO KURZ

Plná penze, kterou nabízí v ceníku SKM s přespáním ve spacáku činí 365 Kč. Plné kurzovné činí 7000 Kč.

Plná penze	Počet dnů	Počet účastníků	Kurzovné	Celkem
365	4	10	5000	19 560

Děti si přivezou s sebou spacák. Plná penze činí tři sta šedesát pět korun. Vynásobeno čtyřmi dny, to se rovná celkové ceně tisíc čtyři sta šedesát korun. Náklad za deset dětí pro čtyři plné dny činí čtrnáct tisíc korun šest set korun. K této částce se připočte cena za kurzovné, která činí sedm tisíc korun. Dohromady celkový náklad dosáhne devatenácti tisíc pětiset šedesáti korun.

$$365 \times 4 = 1\,460$$

$$1\,460 \times 10 = 14\,600;$$

$$14\,600 + 7\,000 = 19\,560 \text{ Kč.}$$

ZÍSKÁNÍ DOTACÍ A GRANTŮ, PERSONÁLNÍ ZAJIŠTĚNÍ A ČASOVÝ PLÁN KURZU

Materiální a finanční prostředky pro realizaci kurzu budou získávány pomocí dotací a grantů. Projekt bude zaslán do Nadace pro radost (salesiáni Brno Líšeň), která přispívá na různé projekty.

Pro uskutečnění projektu budou přizváni dva dobrovolníci a jeden pedagogický zaměstnanec z Fryštáku.

3. 6 PROJEKT A JEHO PODSTATA

3. 6. 1 CÍLE PROJEKTU

Podle Radka Pelánka se za dobré v projektovém řízení považují cíle, které jsou „smart“: Specifické, Měřitelné, Akceptované všemi, Realistické a Termínované.⁵⁴

Protože mezi hlavní cíle zážitkové pedagogiky patří výchova, je mnoho přirozených cílů jen velmi těžko měřitelných.

Našimi cílem v projektu je vytvořit takovou akci, na které se budou klienti aktivní formou podílet na rozvoji své vlastní osobnosti.

Cíle jsme rozdělili do dvou skupin:

1. První skupinou cílů je orientace na účastníky. Zlepšit jejich sebedůvěru, sebehodnocení, sebezpoznání. Podpořit a rozvinout u klientů fyzickou kondici. Trénovat konkrétní dovednosti, dát prostor a čas k zamyšlení se nad životem. Dalším cílem je rozvíjet u klientů pozitivní vztah k hmotným věcem. Ve smyslu vážit si majetku, který patří všem, mít zodpovědnost za hmotné věci.
2. Druhou skupinou cílů je orientace na kolektiv a vztahy. Projektem chceme posílit a stmelit vztahy mezi dětmi a vychovateli. Zlepšit komunikaci mezi dětmi navzájem a mezi dětmi a vychovateli. Vést je k uvědomění si, že služby konané ze strany vychovatelů vůči dětem nejsou samozřejmostí.

Samotným názvem projektu sledujeme další cíl. Posílit u dětí a mládeže životní hodnotovou orientaci. O hodnotách a hodnotovém žebříčku se zmiňujeme v kapitole 2. 9.

⁵⁴ PELÁNEK, R. Příručka instruktora zážitkových akcí. s. 64.

3. 6. 2 KLÍČOVÉ KOMPETENCE V PROJEKTU

Mezi důležité prvky pro vytváření každého projektu neodmyslitelně patří klíčové kompetence (dále jen KK). Rychlé proměny ve společnosti kladou na lidi stále vyšší nároky. Když k tomu přidáme náročnost edukačního procesu, který patří mezi dlouhodobé záležitosti, musíme při stanovování cílů neodmyslitelně počítat s KK. Klíčové kompetence představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti.⁵⁵

Pomocí KK je možno v daném okamžiku zastávat velký počet pozic a funkcí, které jsou vhodné ke zvládnutí problémů celé řady většinou nepředvídatelně se měnících požadavků v průběhu života. Jsou výrazem způsobilosti, tedy schopnosti chovat se přiměřeně situaci, vyrovnaně, kompetentně. Získat KK znamená mít schopnost a být připraven učit se po celý život. Je to proces dlouhodobý. KK jsou tedy rozhodujícím krokem při rozvíjení osobnosti.⁵⁶

Mají svůj počátek v předškolním vzdělávání, pokračuje v základním a středním vzdělávání a postupně se dotváří v dalším průběhu života.⁵⁷

Jejich výběr a pojetí vychází z hodnot obecně přijímaných ve společnosti a z obecně sdílených představ o tom, které kompetence jedinec potřebuje ke vzdělávání a úspěšnému životu.

Vyplývá z nich, proč jsou v dnešní době tak důležité. Nestačí totiž, aby se žáci učili holá fakta a získávali pouhé teoretické poznatky. Je třeba, aby byly rozvíjeny všechny stránky jejich osobnosti, a to pokud možno společně.

Podle Belze lze říci, že klíčové kompetence nestojí vedle sebe izolovaně, ale různými způsoby se prolínají, jsou multifunkční, mají nad předmětovou hodnotu a lze je získat vždy jen jako výsledek celkového procesu vzdělávání.⁵⁸

⁵⁵ OSOHA, P. *Význam orientačních dnů ve Fryštáku pro rozvoj klíčových kompetencí účastníků*. Brno, 2011. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta.

⁵⁶ BELZ, H., SIEGRISI, M. *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení*. s. 174.

⁵⁷ BEZDĚK, F a kol. *Interaktivní rozvoj klíčových kompetencí*.

⁵⁸ BELZ, H., SIEGRISI, M. *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení*. s.175.

Na základě těchto kompetencí jsem se rozhodla uvést jen ty, které je schopen projekt rozvinout.

- Sociální kompetence
 - schopnost práce v týmu
 - kooperace a kompetice (soutěžení)
 - schopnost čelit konfliktům a stresovým situacím
 - komunikace
 - mezilidské vztahy.
- Morální kompetence
 - hodnoty a postoje
 - praktická etika, mravní vlastnosti člověka
 - řešení problémů a rozhodovací dovednosti.⁵⁹
- Kompetence ve vztahu k vlastní osobě
 - schopnost reflexe vůči sobě samému
 - vědomé rozvíjení vlastních hodnot
 - schopnost posouvat sám sebe a dále se rozvíjet.

Dítě dokáže komunikovat a spolupracovat s ostatními dětmi, dokáže rozlišit, co je důležité a méně důležité při konání úkolů. Dokáže řešit problémy, být kreativní, samostatné, výkonné, schopné přijmout odpovědnost, přemýšlet, učit se. Učí se být ohleduplný a tolerantní k druhým lidem a postavit se k problémům.

⁵⁹ BEZDĚK, F. a kol. *Interaktivní rozvoj klíčových kompetencí*. s. 15.

3. 6. 3 REALIZACE PROJEKTU NA ZÁKLADĚ SPECIFIKACE KLIENTŮ

Samotná realizace projektu by měla vycházet z následující tabulky, která ukazuje transformaci negativních projevů a postojů. Důraz se klade na rozvoj pozitivních vlastností v praktickém vyústění v kurzu.

Specifika klientů v projektu	Důraz na rozvíjení vlastností	Konkrétní realizace v projektu
Náladovost	Stálost, vytrvalost	Určená pravidla a jejich důsledné dodržování.
Agrese	Vyrovnanost, pevnost	Soutěživé, pohybové, Důvěrové aktivity.
Rezignace	Důslednost v úkolech	Nabídka programu.
Negování - odmítání	Motivace	Motivující instruktor.
Nesamostatnost	Samostatnost	Hry a úkoly vyžadující samostatnost a aktivitu hráčů.
Neschopnost v organizaci času	Umět volit a dodržovat časový harmonogram	Režim dne: pravidelné jídlo, program kurzu.
Nízká úroveň poznávacích procesů.	Rozvinutí poznávacích procesů.	Návštěva ZOO, společné zhodnocení kurzu, hodnocení.
Nízká úroveň pozornosti, představitivosti (paměti, myšlení, rozvoje řeči).	Rozvoj kognitivních procesů	Témata zaměřené na vztahy: kamarádství/přátelství; přátelství/partnerství; diskuze, dramatická výchova, tvořivé aktivity.
Uzavřenost, povrchnost vztahů.	Spolupráce, komunikace.	Týmové, pohybové, sportovní hry.
Málo se zajímá o hru,		Možnost využití herny ve

práci, učení, nízká stimulace, apatie.	Vyvážené podněty, důslednost v plnění úkolů.	volném čase.
Domáhání pozornosti provokacemi.	Individuální přístup.	Osobnost instruktora, přirozené reakce na podněty od účastníků, vyzdvihování pozitivních vlastností, povzbuzování, chvála.
Nedostatek citových podnětů (přejídání, onanie...).	Individuální přístup	Neformální setkání ve volných chvílích, naslouchání, zájem, oslovování jménem.

3.7 DRAMATURGIE KURZU

Dramaturgie kurzu popisuje jednotlivé funkce her, jakou zastávají funkce v celém programu, v časové ose, v časovém horizontu. Pro každou akci by mělo platit, že bude mít určitá pravidla, systém a posloupnost. Hry se dají lehce vybrat. Mnohem náročnější úkol je uspořádat je tak, aby měly svůj význam a smysl. Proto je důležitá dramaturgie celé akce.

Radek Pelánek ve své knize Příručka instruktora zážitkových akcí uvádí, že hry musíme vybrat tak, aby směřovaly k zvolenému cíli, aby namáhaly tělo i ducha, levou i pravou hemisféru, aby vedly ke smíchu i k zamyšlení. Musíme hry poskládat do správné posloupnosti, aby do sebe zapadaly, vhodně na sebe navazovaly a přitom se vzájemně doplňovaly. Akce má mít rytmus, spád a gradaci, má to být vyleštěný krystal, a ne slepenec.⁶⁰

Rozebírat celou dramaturgii kurzu zde nebudeme, ale zmíníme se o důležitých aspektech, které by neměli chybět na žádné podobné akci. Pokusíme se seřadit vybrané hry tak, aby celkový účinek akce byl mnohem silnější než jednotlivé hry.

⁶⁰ PELÁNEK, R. *Příručka instruktora zážitkových akcí*. s. 63.

Základem dobré akce jsou jasné určené cíle, které říkají, proč akci děláme a co by mělo být jejím výsledkem.⁶¹ Tuto problematiku jsme již blíže specifikovali v kapitolách 3.7.1 a 3.8.2.

Další oblastí zájmu je téma kurzu vystižené v názvu: „Návrh kurzu pro děti z dětského domova Emanuele ve Staré Vsi se zaměřením na rozvoj hodnotové orientace.“

Téma kurzu má účastníky namotivovat na nadcházející dny k posílení vazeb ve skupině. Má být podnětem k upevňování spolupráce mezi dětmi. Děti mají prožít sounáležitost a vědomí, že jsou na „jedné lodi.“⁶² Za dobré se považuje hned na začátku každé akce objasnit téma kurzu a připomenout ho i na konci. Docílíme tak důležitosti a důslednosti při zpětné vazbě.⁶³ Téma našeho kurzu zní: „Táhneme za jeden provaz, a vyplatí se to.“

Podle Radka Pelánka jsou pro dramaturgii určeny fáze akce. Pro samotný začátek akce je důležité, aby účastníci byli vytrhnuti z reality. Dát jim prožít šok, zažít nějaký adrenalin. Prožitek toho, že nejsem ve škole ani na domově. Samotný první dojem je důležitý. V projektu jsme zvolili hru Pat a Mat.⁶⁴ Tyto první okamžiky slouží ke vzájemnému seznámení, překonání bariér, budování kolektivu. Vhodné jsou seznamovací hry (Lovci podpisů, Dis Rally, Pravidla)⁶⁵ a hry pro budování kolektivu a obecně hry v týmech (Sněhová bitva, Řazení na lavičkách, Klávesnice, Pavučina, Minové pole, Pavouk).⁶⁶

Program by měl být dostatečně pestrý, ale zároveň přiměřený schopnostem dětí. Volíme soutěživé hry, jednoduché hry a hry s jasnými pravidly.

⁶¹ PELÁNEK, R. *Příručka instruktora zážitkových akcí*. s. 63.

⁶² Tamtéž.

⁶³ BEZDĚK, F. a kol, *Interaktivní rozvoj klíčových kompetencí*. s. 17.

⁶⁴ Viz Příloha č. 3

⁶⁵ Podrobný popis her viz Příloha č. 3

⁶⁶ Tamtéž.

Jádro akce je intenzivnější. Zařazují se náročnější hry jak psychicky, tak fyzicky náročné. V projektu se jedná o hry: Pevnost Boyard, Pašeráci, Facebook, Hajaja, Pointilismus.⁶⁷

Důležité je i záměrné zvolnění kurzu, které dává účastníkům příležitost si odpočinout od intenzivního programu, zamyslet se nad tím, co doposud zažili. Pro zvolnění se osvědčují různé putovní hry (Výlet do ZOO, dramatická hra).⁶⁸

Ve druhé polovině akce zařazujeme hry se složitějšími pravidly a hry vyžadující samostatnost a aktivitu hráčů.

V našem projektu se bude jednat o vyzdvihnutí jedinců a podpořit jejich pozitivní stránku osobnosti. Využity zde budou témata: přátelství/kamarádství, pro starší partnerské vztahy.⁶⁹ Dětem a mládeži nabídneme místo ztišení (kaple), kde mohou během dne kdykoli zajít. Tento prostor je vyhrazen pro ztišení, modlitbu, přemýšlení. Na místě je předem připravená krabička s podnětnými citáty, nebo obrázky na povzbuzení.

Poslední dny mohou být volnější – účastníci už mají nad čím přemýšlet a s kým si povídat. Hry v této části se bezprostředně vážou k cílům akce. V projektu je uvedena hra s názvem Sázky.⁷⁰

Gradovat by však měl vrchol akce. Měl by být velkolepý a nezapomenutelný. Může se jednat o překonání náročné výzvy, která vede k rozšiřování komfortní zóny a současně z něj lidé mají dobrý pocit.⁷¹ Zařazeny jsou Důvěrové hry – Autíčka, Pendl, Ulička důvěry, Pád důvěry.⁷²

A na úplný závěr akce zařazujeme retrospekci (ohlédnutí za akcí). Velmi emotivní je forma promítání fotek za doprovodu hudby. Vytvoříme prostor pro popovídání si, v klidu se rozloučit a rozřešit vztahy, které na akci vykrystalizovaly.

⁶⁷Viz Příloha č. 3

⁶⁸Tamtéž.

⁶⁹Tamtéž.

⁷⁰Podrobný popis hry viz Příloha č. 3

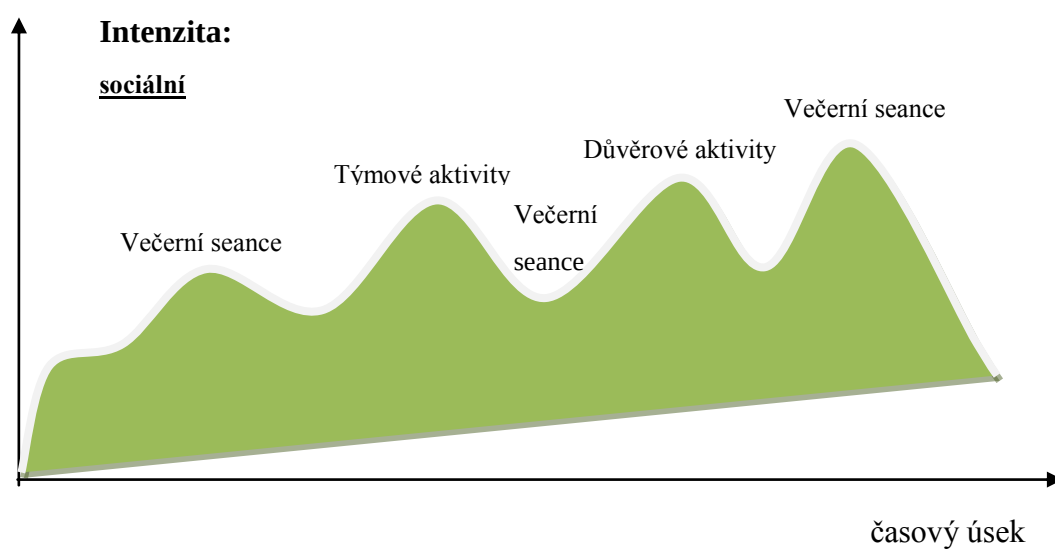
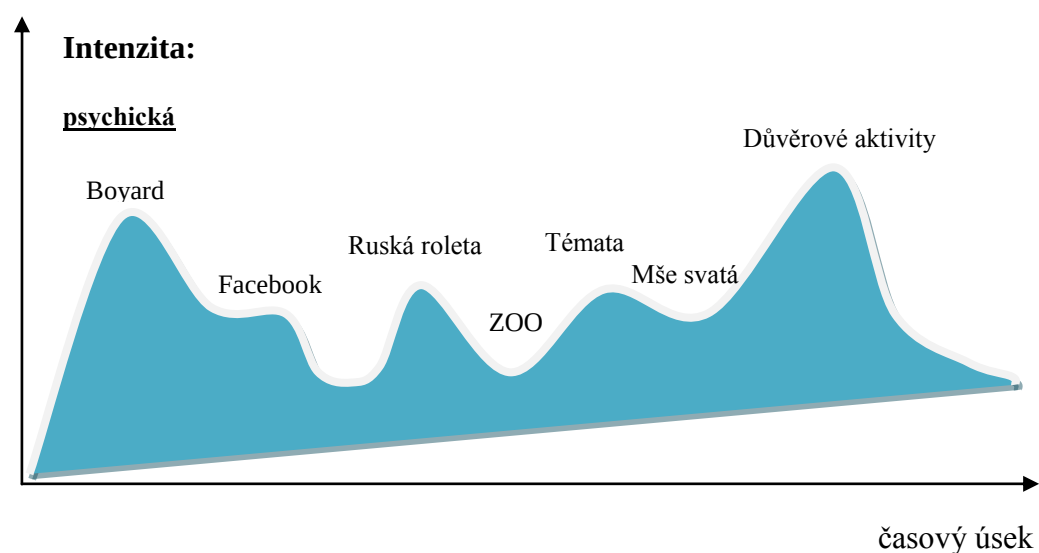
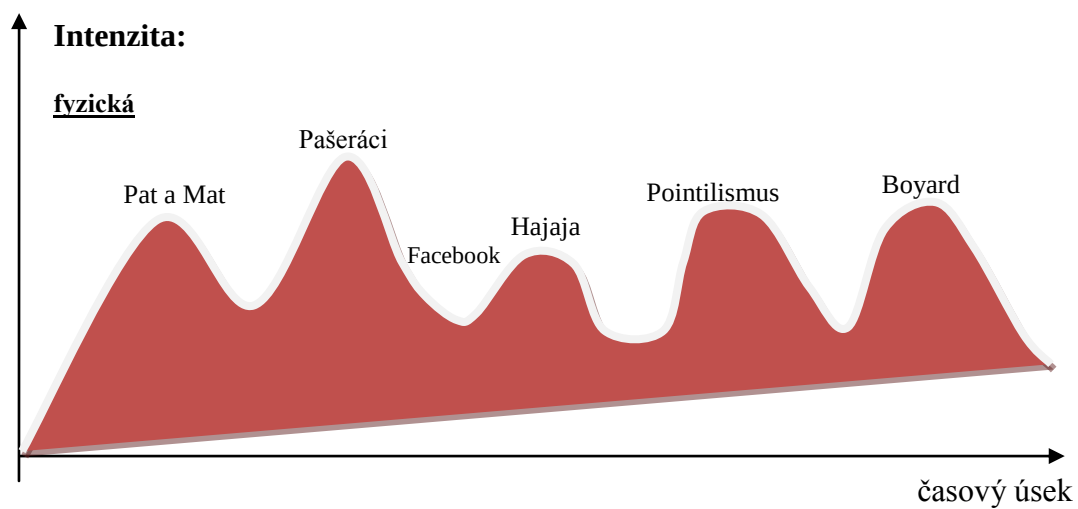
⁷¹PELÁNEK, R. *Příručka instruktora zážitkových akcí*. s. 68.

⁷²Podrobný popis her viz Příloha č. 3

Tudíž nebude chybět společné zhodnocení kurzu, prezentace fotek, hodnocení kurzu a ohodnocení účastníků formou vysvědčení.

Do dramaturgie kurzu spadá i určitá zátěž a výkonost, kterou jsme následně zaznamenali do třech grafických křivek.

3. 7. 1 ZNÁZORNĚNÍ DRAMATURGIE KURZU PODLE NÁROČNOSTI A ZÁTĚŽE

Skladba programu v rámci celé akce úzce souvisí nejen s fázemi akce, které jsme uvedli výše, ale musí se počítat i s typologií her. Jaký typ hry by měl přijít první na řadu v kterou dobu, jak má být hra zaměřena, co by mělo být jejím dílčím cílem. To vše popisujeme v harmonogramu dne a charakteristice her. Harmonogram kurzu je znázorněn v tabulce č. 2. V něm je obsažen program celé akce. Nyní si popíšeme konkrétní cíle jednotlivých dnů.

3. 7. 2 TÉMA, CÍLE, HARMONOGRAM JEDNOTLIVÝCH DNŮ KURZU

Téma kurzu: „Táhneme za jeden provaz a vyplatí se to.“

Pondělí

Cílem dne je seznámit účastníky s objektem, instruktory. Dát jim prožít „odstřihnutí“ od reality domova a školy.

Úterý

Cílem dne je stmelení kolektivu, podpora týmu, spolupráce mezi účastníky.

Středa

Cíl dne je společný prožitek, odpočinek, prožít chvíle, kdy jsme tu jeden pro druhého (zažít nové podněty – ZOO, Mše svatá, dramatická výchova).

Čtvrtek

Cíl dne je podpora důvěry v sebe a v druhé.

Pátek

Cíl dne je reflexe celého pobytu, zhodnocení, ocenění kladných vlastností účastníků.

	Pondělí	Úterý	Středa	Čtvrtek	Pátek
Dopoledne		<u>8:00 Snídaně</u> 9:00 Ranní impuls žralok 9:45 <u>Týmové aktivity</u> • Řazení na lavičkách • Klávesnice • Pavučina • Minové pole • Pavouk	<u>8:00 Snídaně</u> 9:00 Ranní impuls sedánek 9:45 Výlet do ZOO Lešná	<u>8:00 Snídaně</u> 9:00 Ranní impuls padák 9:40 Pointilismus	<u>8:00 Snídaně</u> 9:00 Ranní impuls samurajové 9:30 Společné zhodnocení kurzu – nabídka (scénka, píseň, svíčka, báseň...) 11:00 Foto prezentace 11:20 Hodnocení • vysvědčení
Odpoledne	<u>16:00 Příjezd</u> Přivítání na náměstí: Pat a Mat Cesta z náměstí: kolečka, poslepu k cíli. 16:20 Lovci podpisů 16:40 Sněhová bitva 16:55 DIS Rallye 17:20 Pravidla 17:40 Ubytování	<u>12:00 Oběd</u> 14:00 Pašeráci 16:30 Facebook	<u>12:00 Oběd v ZOO</u> 15:30 návrat ze ZOO Volno, odpočinek 16:30 Příprava písni na mši sv. 17:00 Mše sv.	<u>12:00 Oběd</u> 14:00 Téma – přátelství/kamarádství • Starší – vztahy partnerské 16:00 <u>Důvěrové aktivity</u> Autíčka • Pendl • Ulička důvěry • Pád důvěry	<u>12:00 Oběd</u> • Úklid pokojů, balení osobních věcí. <u>14:00 Odjezd</u> • Hodnocení mezi instruktory, zpětná vazba
Večer	• <u>18:00 Večeře</u> • 19:30 Obavy – očekávání • 19:50 Pevnost Boyard	• <u>18:00 Večeře</u> • 19:30 Hajaja	• <u>18:00 Večeře</u> • 19:30 Ruská ruleta	• <u>18:00 Večeře</u> • 19:30 Sázky	
Závěr dne	• 21:15 Večerní seance • 22:00 Večerka	• 21:00 Večerní seance • 21:45 Večerka pro mladší • Pro starší čajovna, kytara	• 21:00 Večerní seance	• 21:00 Večerní seance • 21:45 Večerka	

Tabulka 2: Harmonogram kurzu.

3. 7. 3 CHARAKTERISTIKA HER

Charakteristikou her chceme docílit rozmístění jednotlivých her, tak aby nedocházelo k opakování her, aby byly správně rozmístěny. Typologií her sledujeme pestrost a vyváženost aktivit.

1. Seznamovací hry

Cílem těchto her je vytvořit mezi účastníky dobrou atmosféru a seznámit je s organizátory a prostředím ve kterém se budou nacházet. Vzájemné představení, zapamatování jmen a zjištění základních informací o ostatních a také navození přátelské atmosféry, odstranění ostychu a počátečních zábran.⁷³ Jsou zařazeny na začátku pobytu, ale nevylučuje se použití i v jiném harmonografickém celku.

V našem programu se bude jednat o tyto hry: Lovci podpisů, Pravidla.

2. Zahřívací, bojové a kontaktní hry

Jsou zaměřeny na boření bariér, uvolnění napětí a ostychu mezi dětmi. Cílem je dostat děti do pohybu, tak aby na základě zkušenosti prožili uvolnění a radost z pohybu.⁷⁴ Jsou krátké a dynamické. Na začátku akce vedou k pocitu úspěchu ze splněného úkolu, přivádí k dobré náladě a radosti.

V projektu se bude jednat o tyto hry: Pat a Mat, Sněhová bitva, DIS Rallye.

3. Týmové hry – iniciativní

Cílem týmových her je podpořit stmelování kolektivu. Děti řeší většinou společný úkol. Je důležité, aby docházelo k zapojení všech členů.

Cílem těchto her je urychlit vývoj skupiny a také umožnit účastníkům najít si své místo jak v konkrétní skupině, tak ve vztahu k ostatním lidem obecně. Hry na rozvoj kooperace můžeme uvádět jak na začátku akce, tak i v pokročilejších fázích.⁷⁵ Patří sem hry: Řazení na lavičkách, Klávesnice, Pavučina, Minové pole, Pavouk.

⁷³ PELÁNEK, R. *Příručka instruktora zážitkových akcí*. s. 110.

⁷⁴ Tamtéž.

⁷⁵ PELÁNEK, R. *Příručka instruktora zážitkových akcí*. s. 113.

4. Tvořivé aktivity

Tvořivé aktivity patří mezi hry kreativní, týmové, skupinové a mají podpořit skupinovou komunikaci, poznávání druhých jiným způsobem, má vést k vzájemnému rozvoji vztahů. Úkolem je pobavení a tvoření dobré nálady, nehodnotí se uměleckost, ale kreativita.⁷⁶

Radek Pelánek dodává, že tvořivý přístup není jen cestou k dosažení výsledku, ale vlastní tvoření je hlavním smyslem. Byly zvoleny hry: Pointilismus, Facebook.

5. Dramatická výchova

Cílem je rozvoj fantazie, komunikace, projevu, tvořivosti, nebát se předstoupit před ostatními.

Cílem je procvičení hereckých a rétorických schopností, neverbální komunikace, ale také odstranění ostychu, ovlivňování nálady ve skupině, navození atmosféry. Hra v projektu nese název Ruská roleta.

6. Důvěrové aktivity

Tyto aktivity mají za cíl podpořit rozvoj vztahů ve skupině, stmelovat kolektiv, posílit důvěru mezi účastníky.

Dle Radka Pelánka tyto hry posilují odvahu, rozhodnost, sebejistotu a odpovědnost. Na rozdíl od seznamovacích a zahřívacích her uvádíme hry důvěry vždy vážně a klademe důraz na bezpečnost, vzájemnou důvěru a pozornost. Patří sem hry: Autíčka, Pendl, Ulička důvěry, Pád důvěry.⁷⁷

7. Pohybové, sportovní a závodní hry.

Využitím netradičních pohybových her můžeme dosáhnout i výraznějších efektů, např. inspirovat k novému sportu, stmelovat kolektiv nebo vést k zamyšlení nad životem s tělesným postižením. Bojové a terénní hry v přírodě patří mezi atraktivní díky adrenalinu a napětí. (Pevnost Boyard, Pašeráci).

⁷⁶ BEZDĚK, F. a kol, *Interaktivní rozvoj klíčových kompetencí*. s. 30.

⁷⁷ Tamtéž.

8. Zábavné hry

Cílem her je volná zábava, uvolnění, relaxace. Jsou zaměřené na uvolnění psychické stránky, rozšíření komfortní zóny. Z tohoto typu her byla vybrána hra – Sázky.⁷⁸

9. Diskuzní, sebepoznávací aktivity

Cílem je rozvoj sebepoznání, uvědomění si svých schopností, zálib, rozdílnosti, vnímání ostatních. Jsou zaměřené na psychiku procvičují komunikaci, formulaci názorů a pocitů, naslouchání, vcitčování, vyjednávání a dosahování souhlasu. Slouží k ujasňování a formulování postojů a k zamyšlení se nad novými problémy.⁷⁹ Vybrali jsme témata zaměřené na přátelství/kamarádství. Pro starší děti téma na partnerské vztahy.

⁷⁸ BEZDĚK, F. a kol, *Interaktivní rozvoj klíčových kompetencí*. s. 30.

⁷⁹ Tamtéž.

ZÁVĚR

Na začátku práce jsem si stanovila cíle, kterých bych chtěla dosáhnout. Hlavním cílem bylo vytvořit projekt čtyřdenní akce, který napomůže k upevnění životních hodnot klientů církevního dětského domova Emanuel.

V této práci byl navrhnout program, při němž by děti společně prožily chvíle a situace, které vedou k zastavení, zamyšlení, kooperaci a k zdravému prožívání vztahů. Cílem bylo předložit jim hodnoty, které svět, v němž žijí, nepreferuje a mnohdy se na ně zapomíná: vytváření opravdových přátelství, naslouchání druhým, sebeúcta, vnímání kladných stránek druhého člověka, přijetí slabších.

Jde o výchovnou metodu, která se ujímá mladých v situaci, v níž se nalézají, a snaží se je podpírat a usměrňovat, aby kráčeli v plném lidství a osvojovali si pozitivní hodnoty v té míře, jaká je pro ně možná.

Církev hledá nové formy a způsoby, jak oslovovat mladé lidi. Mezi tyto nové cesty se řadí právě orientační kurzy. Nabízejí možnost, jak nenásilnou formou prožít nový rozměr života a pohled na něj.

Vypracovaný projekt bude realizován v době jarních prázdnin ve školním roce 2012/2013.

LITERATURA

TIŠTĚNÉ ZDROJE

ARCHIV DISu – materiály pro vnitřní potřebu

BALÍK, J. Jan Pavel II. hovoří o mládeži. 2. vyd. Praha : ČBK, 2004. 35. s.

BELZ, H., SIEGRISI, M. Klíčové kompetence a jejich rozvíjení. 1. vyd. Praha : Portál, 2001. 367 s. ISBN 80-7178-479-6.

BEZDĚK, F a kol. Interaktivní rozvoj klíčových kompetencí. 1. vyd. Fryšták : Bystřice pod Hostýnem, 2008. 140 s.

ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE. Osnovy náboženské výchovy pro základní školy. Praha : 1996.

DISMAN, M. *Receptář dramatické výchovy*. 3. vyd. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1984. 144. s.

POSPÍŠILOVÁ, H. (ed.). *Volný čas, hodnoty a výchova. Sborník z mezinárodní konference Mládež a hodnoty pořádané CMTF UP v Olomouci ve dnech* 1. vyd. Olomouc : Hanex, 2010. ISBN 978-80-7409-036-3.

FERRERO, B. *Vychovávěj jako Don Bosco*. 1. vyd. Praha : Portál, 2007. 143 s. ISBN 978-80-736-7294-2.

HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 1. vyd. Havlíčkův Brod : Grada, 2007. 280 s. ISBN 978-80-247-1168-3.

HERMOCHOVÁ, S. *Hry do kapsy II*. 1. Vyd. Praha : Portál. 2003. 96 s. ISBN 807-17-8673-X.

HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. 1. vyd. Praha : Portál. 2004. 176 s. ISBN 807-17-8927-5.

HRKAL, J. a kol. *Zlatý fond her II*. 4. vyd. Praha : Portál. 2007. 165 s. ISBN 978-80-736-7265-2.

KERN, H. a kol. *Přehled psychologie*. 2. vyd. Praha : Portál, 2000. 296 s. ISBN 807-17-824-08.

KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU. *Náboženský rozměr výchovy v katolické škole*. Praha : ČBK, 1994.

LANGMEIER, J. a kol. *Vývojová psychologie*. 3. vyd. Praha : Grada. 1998. 344 s. ISBN 802-47-1284-9.

- MATĚJČEK, Z. *Výbor z díla*. 1. vyd. Praha : Karolinum. 2005. 445 s. ISBN 802-46-1056-6.
- MATOUŠEK, O. a kol. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny*. 1. vyd. Praha : Portál. 2010. 184 s. ISBN 978-80-7367-739-8.
- MATOUŠEK, O. *Ústavní péče*. 2. vyd. Praha : SLON, 1999. 159 s. ISBN 80-85850-76-1.
- MUROŇOVÁ, E. a kol. *Osnovy k výuce náboženské výchovy římskokatolické církve v 1. – 9. Ročníku základní školy*. Praha : ČBK, 2004.
- NĚMEC, V. *Školské sestry III. řádu sv. Františka ve Fryštáku 1898-1927*. 1. vyd. Uherské Hradiště : Historická společnost Starý Velehrad. 2011. 173 s. ISBN 978-80-86157-35-1.
- NEUMAN, J. a kol. *Hry do kapsy VIII*. 1. vyd. Praha : Portál. 2005. 96 s. ISBN 807-17-8984-4.
- NEUMAN, J. a kol. *Hry do kapsy X*. 1. vyd. Praha : Portál. 2005. 96 s. ISBN 807-36-7025-9.
- NEUMAN, J. *Dobrodružné hry a cvičení v přírodě*. 4. vyd. Praha : Portál. 2007. 325 s. ISBN 978-80-736-7572-1.
- OSOHA, P. *Význam orientačních dnů ve Fryštáku pro rozvoj klíčových kompetencí účastníků*. Brno, 2011. Bakalářská práce. Masarykova universita, Pedagogická fakulta.
- PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*. 4. vyd. Praha : Portál, 2008. 224. s. ISBN 978-80-7367-423-6.
- PELÁNEK, R. *Příručka instruktora zážitkových akcí*. 1. vyd. Praha : Portál. 2008. 208 s. ISBN 978-80-736-7353-6.
- SAK, P. *Proměny české mládeže*. 1.vyd. Praha : Petrklíč. 2000. 29 s. ISBN 807-22-9042-8.
- ŠKOIVIERA, A. *Dilema náhradní výchovy*. 1. vyd. Praha : Portál. 2007. 144 s. ISBN 978-80-7367-318-5.
- VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. 1. vyd. Praha : Karolinum. 2005. 467 s. ISBN 978-80-246-1318-5.
- VRBOVSKÁ, P. *O ztraceném dítěti & cesta do bezpečí*. Praha : Sdružení SCAN. 2010. 120 s. ISBN 80-86620-20-4.
- ZOUNKOVÁ, D. *Zlatý fond her III*. 1. vyd. Praha : Portál. 2007. 152 s. ISBN 978-80-736-7198-3.

INTERNETOVÉ ZDROJE

TOMIGA, J. *Výroční zpráva 2007/2008*. [online]. © 1996–2012 [cit. 2011-3-04]. Dostupné z: <http://www.emanuel.charita.cz/>

TOMIGA, J. *Výroční zpráva 2009/2010*. [online]. © 1996–2012 [cit. 2011-05-29]. Dostupné z: <http://www.emanuel.charita.cz/>

Historie [online]. © 2012 [cit. 2011-10-01]. Dostupné z: <http://frystak.sdb.cz/frystak-kdo-jsme-historie/>

Stará Ves [online]. © 2012. [cit. 2012-02-24]. Dostupné z: <http://www.obecstaraves.cz/index>.

Stará Ves [online]. © 2012. [cit. 2012-02-24]. Dostupné z: <http://www.obecstaraves.cz/index.php?nid=1225&lid=cs&oid=1671641>

Ceník služeb [online]. © 2012. [cit. 2012-02-24]. Dostupné z: <http://frystak.sdb.cz/cenik-sluzeb/>

Kdo jsem [online]. © 2012 [cit. 2012-02-24]. Dostupné z: <http://frystak.sdb.cz/frystak-kdo-jsme/>

Orientační dny [online]. © 2012. [cit. 2012-02-24]. Dostupné z: <http://frystak.sdb.cz/frystak-orientacni-dny/>

Sbírka nejen skautských her [online]. 2012. [cit. 24-2-2012]. Dostupné z: <http://www.hranostaj.cz/hra26>

Výroční zpráva 2010 [online]. © 2012. [cit. 2012-02-24]. Dostupné z: <http://frystak.sdb.cz/frystak-kdo-jsme-dokumenty-vyrocní-zpravy/>

SEZNAM ZKRATEK

CDD – církevní dětský domov

CK – cvičení kooperace

DD – dětský domov

DHM – dlouhodobý hmotný majetek

DIS SKM – Salesiánský klub mládeže

DIS; DISu – Dům Ignáce Stuchlého

ESF – Evropský sociální fond

KK – Klíčové kompetence

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

MVČR – Ministerstvo vnitra České republiky

OD – Orientační dny[®]

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1

Konkrétní údaje: kontakt a adresa zřizovatele organizace církevního dětského domova Emanuel, mapa, fotografie domova.

Příloha č. 2

Rozpis her na každý den, jejich pravidla a popis.

Příloha č. 1

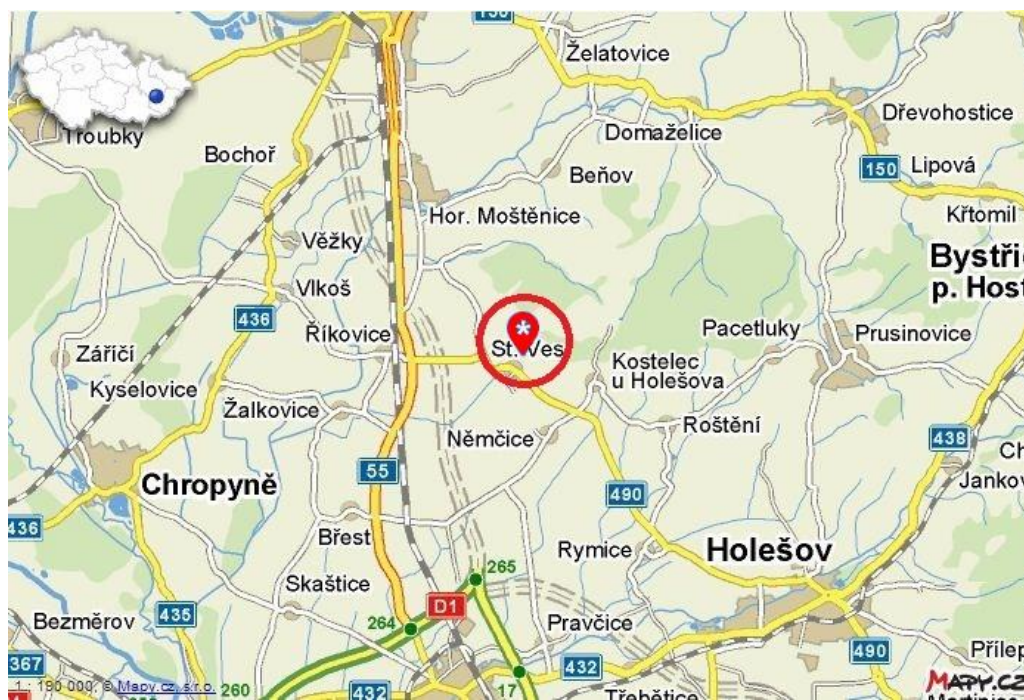
Kontaktní adresa:

Církevní dětský domov Emanuel, Stará Ves 204, 750 02 p. Přerov.

tel. 571 892 060

e-mail: emanuel.staraves@charita.cz

web: <http://www.emanuel.charita.cz>

Příloha č. 2

Není-li uvedeno jinak, je hra použita z vnitřních materiálů Fryštáku.

Pondělní aktivity

Motivační hra na přivítání

-Pat a Mat-

Motivace: instruktoři zahájí první setkání s účastníky motivační scénkou na téma Pat a Mat.

Cíl: zábavnou formou přemístit účastníky kurzu z místa příjezdu do místa konání kurzu.

Časový rámec: 20 minut

Realizace: účastníci po shlédnutí motivační scénky obdrží pracovní kolečka, ve kterých si musí společně převézt osobní věci do domu.

Materiály: dvoje pracovní „kolečka“.

Seznamovací

-Lovci podpisů –

Motivace: každý se na chvíli stává lovcem podpisů

Cíl: seznámení se s ostatními členy, zjišťování jejich zálib, dovedností. Rozvoj spolupráce ve skupině. Odreagování se, pohyb, zábava.

Časový rámec: 20 -30 minut

Charakteristika: účastníci se za určitých podmínek snaží co nejrychleji získat podpisy ostatních.

Realizace:

1. Hráči obdrží předtištěný formulář s otázkami. Ty lze přizpůsobit zadání a tématu kurzu.
2. Formulář je stejný pro všechny hráče. Jejich úkolem je získat podpisy do všech kolonek, tak, aby v každé kolonce byl podpis žáka, který zná odpověď

na otázku, či jinak splňuje zadané téma. Za každý podpis ovšem musí oba oběhnout stanovenou trasu (několika metrů). Tato trasa se obíhá při získání každého podpisu.

3. Není možno získat několik podpisů najednou a trasu oběhnout jen jednou.
4. Vítězem se stává ten, který co nejrychleji získá podpisy do všech kolonek a oběhne stanovenou trasu.
5. Je možné nahodilě „přezkoušení“ hráčů, zda opravdu znají odpovědi na dané otázky, u kterých se podepsali.

Materiály: předtištěný formulář, psací potřeby, podložka na psaní.

NAJDI NĚKOHO, KDO ☺

Kdo by chtěl hrát ve filmu?	Kdo umí hrát na nějaký hudební nástroj?	Kdo má více než jednoho sourozence?	Kdo zná alespoň pět evropských hlavních měst?
Kdo umí udělat stojku?	Kdo umí nějaký cizí jazyk?	Kdo se bojí pavouků?	Kdo má rád krupicovou kaši?
Kdo nedostal ještě žádnou poznámku ve škole?	Kdo byl někdy na dovolené v zahraničí?	Kdo udělá třicet kliků?	Kdo si už někdy vydělal peníze?
Kdo na živo viděl mediální hvězdu?	Kdo ví, ve kterém roce byl posvěcen dům Emanuel?	Kdo ví, kolik kilometrů je ze Staré Vsi do Fryštáku?	Kdo ví, kolik planet je v naší sluneční soustavě?

Pohybové, sportovní aktivity

- Sněhová bitva-

Cíl: účastníky rozproudit a zahřát, naladit na dobrou náladu.

Časový rámec: 5 minut

Charakteristika: účastníci mají za úkol naházet během 60 vteřin co nejvíce papírových koulí na stranu svých protihráčů.

Realizace: rozdělíme účastníky do dvou skupin. Každá skupina má své vyhrazené místo - pole. V místnosti se jedná o jednu polovinu, která je přehrazena řadou židlí. Dva instruktoři rozhodí ze židlí na každou polovinu papírové zmačkané koule. Na povel začnou skupiny přehazovat papírové koule na druhou stranu. Komu se podaří během 60 vteřin mít na své straně co nejméně materiálů, vyhrává. Při hře může hrát hudba, instruktoři motivují hlasitým povzbuzováním.

Seznámení s domem, nebo místem pobytu

-DIS-rallye-

Motivace: motivační scénkou navodíme atmosféru automobilového závodu rallye (např. Barum rallye) a rozdělíme skupinu na dvojice, popř. trojice. Rozdělení provádíme náhodně. Vysvětlíme pravidla.

Cíl: vzájemný rozvoj vztahů, odbourávání sociálních zón. Zlepšení atmosféry mezi dívkami a chlapci.

Časový rámec: 15 – 25 minut

Charakteristika: aktivita je určena k seznámení s prostředím formou týmové hry. Účastníci ve dvojici dostanou startovací listinu, na které jsou zaznamenány úkoly. Např. „Kolik schodů má hlavní schodiště?“, „Co zdobí kroupku v kapli?“, „Jaký čas ukazují hodiny v přízemí?“, „Kolik panáčků má kalčo v herně?“, „Kolik je oken v jídelně?“. Účastníci najdou jídelnu, spočítají okna a zapíší počet na startovací list. Hrou získají přehled, kde a co se v novém prostředí nachází. Úkol je limitován časem, parodujeme jej jako závod rallye, kdy v jedné posádce jede řidič a navigátor. Tito dva členové posádky jsou k sobě svázáni šátkem – vždy u kotníku, jeden pravou a druhý levou nohou.

Realizace: účastníkům se zaváží nohy u kotníků k sobě a obdrží psací potřeby, podložku a startovací listinu.

Následuje hromadný start.

Vítězí ta posádka, která do cíle přijde v časovém limitu, s nejkratším časem a s co nejsprávnějšími odpověďmi.

Pak se vyhlásí správné výsledky a dodáme komentář k jednotlivým otázkám. Vyhodnotíme nejúspěšnější dvojici.

Materiály: předepsané startovací listiny s otázkami, psací potřeby, podložky, šátky.

-Pravidla –

Cíl: vzájemný rozvoj vztahů, respektování druhého, tolerance, vymezení hranic pro bezpečné, fungující prostředí.

Časový rámec: 30 – 40 minut

Charakteristika: tvorba pravidel je důležitá aktivita, která nám hned na počátku pobytu vymezí hranice společného soužití. Vymezí pravidla našeho chování k sobě navzájem, vymezí hranice tolerance a respektování potřeb druhých. Vymezí také pravidla k respektování daného zařízení. Tím nám zaručí bezpečné a přehledné podmínky pro společné soužití. Platí zde: „Chovej se ostatním tak, jak chceš, aby se ti druzí chovali k tobě“.

Realizace:

1. Účastníky náhodně rozdělíme do dvou skupin. Dostanou veliký balicí papír a na ten napíší nejméně deset bodů, pravidel společného soužití. Měli by se na nich většinou shodnout.

Tak to provede i druhá skupina.

2. Jednotliví mluvčí z každé skupiny prezentují náměty, které společně vymysleli.
3. Pak vyzveme jednoho z účastníků, aby na nový papír napsal 10 pravidel obou prezentovaných skupin. Těchto deset pravidel vybíráme z již navržených papírů společně. Snažíme se, aby s pravidly souhlasila celá skupina.

4. Posledním krokem je, že se všichni podepíší na tuto dohodnutou úmluvu, a tím stvrzují svůj souhlas.
5. Papír s pravidly pověsíme na zeď, aby byl dobře viditelný po celou dobu pobytu.

Materiály: nejméně 4 velké balicí papíry, psací potřeby.

-Obavy a očekávání-

-Batůžky-

Cíl: seznámení se s obavami a očekáváními účastníků. Seznámení se se zájmy a dovednostmi druhých. Vytvoření prostoru a atmosféry ke vzájemnému poznávání se.

Časový rámec: 20 minut

Charakteristika: do předem nakopírovaných kapsiček batůžků na formátu A4 si účastníci vpisují 3 tvrzení o sobě, z nichž jedno by mělo být nepravdivé. Ostatní žáci poté odhadem tipují, které z těchto 3 tvrzení není pravda. Do zbylých dvou kapsiček žáci vpisují svoje obavy a očekávání z kurzu. To vše následně prezentují ve skupině.

Realizace:

1. Slovo na úvod přizpůsobeno věku účastníků a situaci.
2. Každý účastník dostane papír A4, na kterém je nakreslený batůžek s několika kapsičkami. Jednotlivé kapsičky se budou vyplňovat dle zadání.
3. Do největší kapsičky (na batůžku jsou celkem 3) účastník napíše 3 tvrzení o sobě. Mohou to být různé zajímavé informace o jeho znalostech, schopnostech zájmech a vlastnostech. Popsané skutečnosti by neměly být patrné na první pohled. Jedna z těchto vět bude nepravdivá.
4. Poté si batůžky prádelním kolíčkem nebo papírovou lepicí páskou připevní na záda. Účastníci se navzájem obcházejí a čtou si tyto 3 věty.

5. Tam, kde si myslí, že tvrzení není pravdivé, udělají čárku. Každý by měl udělat 1 čárku u každého účastníka.
6. Do zbylých 2 menších kapsiček vpisujeme obavy a očekávání od kurzu.
7. To vše je prezentováno nakonec, kdy každý účastník osvětlí svoje pravdivé a lživé tvrzení a seznámí ostatní se svými obavami a očekáváními.
8. Je možné baťůžky nechat rozvěšené po místnosti po celou dobu kurzu a poslední den se k obavám a očekáváním vrátit. Co se splnilo, nesplnilo apod.

Materiály: psací potřeby, fixy, propisky, kolíčky na prádlo nebo papírová lepicí páska, provázek na pozdější zavěšení v místnosti, kopie baťůžků na různobarevných papírech – formát A4.

Týmové aktivity

-Pevnost Boyard-

Cíl: spolupráce ve skupině, společné řešení problémů, zábava, komunikace, prožití společného úspěchu.

Časový rámec: 1,5 – 2 hodiny

Charakteristika: účastníci jsou rozděleni do menších skupin (v počtu přibližně pěti lidí) a v těchto skupinkách prochází stanovišti, na kterých je čekají různé úkoly. Za splnění dostává skupina indicii – papírek, na kterém je napsáno slovo. Těchto indicií může získat tolik, kolik je připravených stanovišť. Čím více, tím lépe, neboť ze získaných indicií skládá skupina dohromady „klíčové“ slovo, které otvírá cestu k „pokladu“.

Realizace:

1. Tajemná bytost vítá účastníky na své pevnosti, která skrývá poklad. Získat jej mohou jen ti nejodvážnější.
2. Vytvoříme skupinky.
3. Vysvětlíme pravidla.

4. Stanovíme na hru čas 60 minut od startu.
5. Jako první musí účastníci hry najít mapu, která je jedna pro všechny a zůstává viset na místě.
6. Tým se nesmí rozdělit, drží vždy pohromadě. Každý tým hraje sám za sebe.
7. Za splnění úkolu získá každá skupina indicii a z nich postupně vytváří klíčové slovo.
8. Úkol může plnit buď celá skupina, nebo vybraný jednotlivec.
9. Pokud je stanoviště obsazeno, dovnitř se nesmí, ale může se počkat nebo přejít na další.
10. Počet stanovišť by měl být totožný s počtem skupin, doporučujeme udělat jich dokonce víc, to ovšem vyžaduje dostatečný počet instruktorů.
11. Na konci jde tým „pod šachtu“ (schodiště nebo nějaký prostor, odkud mohou shora dostat „poklad“), zavolá jednotně heslo a zazvoní na zvoneček. Pokud je heslo správné, vysype se shora poklad.
12. Úkoly na jednotlivých stanovištích by měly být rozmanité:
 - Luštění hlavolamu
 - Skládání obřího puzzle v časovém limitu
 - Poznávání vůní poslepu
 - Slačování do studny
 - Kimova hra⁸⁰
 - Štafeta se svíčkou

Materiály: kostým pro tajemnou bytost, mapa se zakreslenými stanovišti, pomůcky a potřeby na jednotlivá stanoviště, svíčky, louče, znělka Pevnosti Boyard pro vykreslení atmosféry, odměna – poklad – sladkosti, zvoneček.

⁸⁰ Rozložíme pět až šest předmětů téhož druhu, pak je chvíli odkryjeme (asi 10 sekund). Po zakrytí děti jednotlivě, nebo ve skupině předměty z paměti vyjmenovávají, zapisují nebo kreslí.

- Večerní seance-

Cíl: dokázat se vyjádřit, umět naslouchat druhému, nebát se říct svůj názor, postoj.

Charakteristika: večerních seance je společné uzavření dne. Zastavení se nad prožitými událostmi.

Realizace: zvolíme vhodnou místnost, např. klubovnu s kobercem, nebo kapli. Prostředí má být útulné a čisté. Účastníci sedí v kruhu. Navodí se zklidňující atmosféra pomocí písničky s doprovodem kytary. Uprostřed kruhu můžeme rozsvítit svíčku. Pro lepší soustředění a vyjádření můžeme nechat kolovat např. utržené telefonní sluchátko. Děti mají prostor říci, co se jim na uplynulém dni líbilo, nelíbilo, co je např. překvapilo.

Na závěr se může zazpívat další píseň nebo přečíst slovíčko na dobrou noc (můžeme použít např. knihu „*Příběhy pro potěchu duše*“ od Bruna Ferrera).

Obměny na další dny:

- Kolování jiných předmětů (mobil, klobouk).
- Korálková – k dispozici jsou barevné korálky. Členové skupiny si postupně berou různé barvy korálků a hodnotí konkrétně někoho ze skupiny. Děkuji Ti...udělala jsi mi radost...potěšila jsi mne...byl – bylas moc fajn, když jsi...během pobytu si děti tvoří náramek.
- Karty – místo korálků se používají karty, na kterých jsou rozepsány nedokončené věty. Členové skupiny je doplňují podle toho, co mohli prožít během dne, co by chtěli říci, vyjádřit, koho chtějí pochválit, komu poděkovat.

Úterní aktivity

-Ranní impulz –

-Žralok –

Cíl: protažení, probuzení, navodit dobrou náladu na další nový den

Časový rámec: 15 - 20minut

Charakteristika: jedná se o zábavnou hru na vtahování členů „žralokem“ pod „hladinu moře“. Na pobřeží se pohybují záchranáři, kteří se snaží vyrvat ze spárů „žraloka“ jeho oběti.

Realizace: účastníci sedí v kruhu s nataženými nohama. V úrovni pasu drží barevný padák. U žádného z nich nesmí být vidět nohy. Jeden z instruktorů si vleze doprostřed pod padák. Druhý obchází kolem obvodu kruhu. Sedící v kruhu napodobují padákem vlnící se moře. Úkolem instruktora pod padákem je vtáhnout co nejvíce členů pod padák. Úkolem instruktora obcházejícího po obvodu kruhu je zachraňovat členy.

Materiál: barevný padák

Myšlenka na den:

1. Písnička ze zpěvníku Hosana.
2. Účastníci sedí v kruhu na zemi s rukama za zády. Vedoucí řekne, že každý dostane do ruky nějaký předmět (všichni stejný, např. citron) a mají ho hmatem poznávat, zjišťovat jeho charakteristické znaky. Až si budou jisti, že ho dobře znají, zvednou ruku a vedoucí jim jej odebere a nalepí na něj předem připravený štítek s jejich jménem. Když jsou všechny citrony vysbírány, začne vedoucí jeden po druhém posílat po kruhu. Kdo si myslí, že poznal svůj citron, podívá se na štítek a není-li to jeho, pošle ho dál. Jinak jej položí před sebe.

Až jsou všichni hotovi, vedoucí klade otázky, např. Mysleli jste si, že svůj citron poznáte? Podle čeho jste ho poznali? Jaké měl charakteristické znaky? Bylo to pro vás lehké? Jaký to byl pocit, než jste na začátku dostali předmět do ruky? Zjištění, že je to citron, bylo pro vás pozitivní nebo to byl nepříjemný pocit v dlani?

3. Všechny citrony, i když na první pohled vypadají stejně, jsou každý jiný. Každý má nějaké charakteristické znaky, odlišnosti, pro které je jedinečný a nezaměnitelný. Stejně jako citrony, tak je jedinečné a neopakovatelné všechno v přírodě. Každé stéblo trávy, každá rostlinka, každý živočich a tím spíš i každý člověk. Každý z nás má jiný otisk prstu, každý má jinou barvu vlasů, každý se dívá na svět jinak. Každý z nás je originál, každý je

jedinečný, i když někdy poznáme až při hlubším „ohmatání“ a ne na první pohled, který vidí jen povrchně (jako u těch citronů).

4. Tato jedinečnost je něčím, za co můžeme být Bohu vděční. Děkujeme mu tedy, že jsme každý jiný, že nás takové chtěl, že je krásné, dobré a důležité, abychom byli každý svůj. Prosme jej, abychom byli dnes otevření pro druhé, abychom byli vnímaví k sobě navzájem a nedívali se na sebe jen tak letnými pohledy, ale měli sílu jít do hloubky a vnímat druhé takové, jací skutečně jsou.
5. Písnička ze zpěvníku Hosana.

Zahřívací a kontaktní hry

- Řazení – kláda-

Motivace: podle věku účastníků: např. skupina se ocitla nad propastí a stojí v řadě na úzké kládě. Nikdo z ní nesmí spadnout.

Cíl: rozvoj schopnosti řešit problémy, rozvoj spolupráce ve skupině

Časový rámec: 20 – 30 minut

Charakteristika: hráči vytvářejí podle daných kritérií řadu. Tuto řadu tvoří na předem vymezeném prostoru např. na kládě, přičemž nesmí šlápnout mimo kládu.

Realizace:

1. Vybereme hráče, aby se postavili na trám v libovolném pořadí.
2. Podle zadaných kritérií se žáci postupně přemisťují:
 - podle abecedy
 - od největšího po nejmenší
 - podle délky vlasů
 - podle barvy trička
 - velikosti bot apod.
3. Po celou dobu přesunování musí skupina zůstat stát na kládě (židle, lano, apod.), přičemž nesmí šlápnout mimo kládu.

4. Přeslápnutí může být penalizováno vypadnutím ze hry.

Možné varianty:

- řazení můžeme ztížit tím, že hráčům zavážeme oči
- úkol musí splnit bez mluvení
- za dotknutí země vyřazujeme ze hry

5. Úkol je splněn tehdy, když stojí všichni členové seřazení podle zadaného kritéria, která můžeme přezkoušet, a tak se ujistit, zda je vše správně.

Hodnocení: zeptáme se, zda to byl těžký úkol, co bylo nejtěžší, co mohli udělat jinak, jak jsou spokojeni se spoluprací skupiny.

Materiály: pomůcky, které vymezí prostor, na kterém se budou hráči řadit (židle, kláda, lana).

Týmové aktivity

-Klávesnice⁸¹-

Cíl: spolupráce ve skupině, rozvoj komunikace, řešení problémů

Čas: 30 minut

Charakteristika: ve vyznačeném kruhu leží různě položené kartičky s čísly od 1 do 30. Úkolem skupiny je dotknout se co nejrychleji postupně těchto čísel, přičemž platí určitá pravidla vstupu do kruhu a dotyků země.

Realizace:

1. Žáci se stávají uznávanými odborníky na zavírované klávesnice.
2. V prostoru vyznačíme lanem kruh, do kterého na zem libovolně položíme 30 kartiček s čísly. Tento kruh představuje „zavírovanou“ počítačovou klávesnici.
3. Úkolem skupiny je klávesnici „odvírovat“ tím způsobem, že se postupně podle pořadí dotknou všech kartiček. Dotýkat se mohou jakoukoli částí těla.

⁸¹ NEUMAN, J. *Dobrodružné hry a cvičení v přírodě*. s. 205.

Uvnitř kruhu se však může zároveň pohybovat pouze jedna noha a jedna ruka.

4. Skupina dostává čas na přípravu a domluvu taktiky, poté mají několik pokusů na to, aby tento problém vyřešili co nejrychleji.
5. Během domluvy ani mezi pokusy, by hráči na klávesnici neměli vidět.
6. Délku vzdálenosti od startu ke klávesnici můžeme různě měnit, ne však během hry.
7. Po proběhlé aktivitě provádíme zpětnou vazbu na spolupráci ve skupině.

Materiál: kartičky a čísla 1 až 30 (vhodné jsou zalaminované nebo jinak zpevněné), lano na ohraničení kruhu, stopky.

-Pavučina⁸²-

Cíl: vzájemný rozvoj vztahů ve skupině. Týmová spolupráce. Odkrývání osobnostních rysů, rolí.

Čas: 25 minut

Charakteristika: imaginárně si představíme, že přes cestu máme překážku – pavoučí síť. Abychom mohli pokračovat dále, musíme síť prolézt, jinak cesta nevede. Ovšem při prolézání se nesmíme dotknout sítě, jinak vyleze jedovatý pavouk, který naše snažení zmaří. Mezi dva stromy natáhneme síť vyrobenou z provázků. Jednotlivá oka a výška sítě musí být přizpůsobena skupině. Úkolem žáků je dostat se na druhou stranu za síť. Tam nikdo není. Ovšem síť (provázku) se nesmí nikdo dotknout a musíme využít všechna oka v pavučině. Pokud dojde k doteku sítě, musí se pokus opakovat, popřípadě se musí všichni úspěšní, kteří jsou už za sítí, vrátit zpět. Důležité je, že žáci musí prolézt všichni.

Realizace:

1. Vymezíme vhodný prostor – stromy, mezi které můžeme napnout dva provazy. Z malých provázků pak vytvoříme oka na síti.

⁸² NEUMAN, J. *Dobrodružné hry a cvičení v přírodě*. s. 175.

2. Vysvětlíme pravidla a necháme skupinu jednat. Vhodné řešení neprozrazujeme.

Pokud se skupině příliš nedaří, můžeme zlehčit pravidla. Za každý dotek vysouvá pavouk jednu nohu (má jich osm).

Materiál: provazy, provázky, vhodný a bezpečný prostor.

-Minové pole-

Cíl: naučit se spolupracovat, přemýšlet, vytvářet strategie.

Časový rámec: 20 – 30 minut

Charakteristika: skupina se snaží společně najít bezpečnou cestu přes minové pole tak, aby se co nejrychleji dostala na druhou stranu.

Realizace: na zemi je nakreslená mřížka (jednotlivá pole o velikosti lidské stopy). Vedoucí hry má u sebe papír, na kterém má poznamenáno, kde se nacházejí miny. Skupina vyšle jednoho zástupce. Ten přechází pole na druhou stranu. Vedoucí mu pomocí papíru hlásí nebezpečná pole. Při každém šlápnutí na minu se musí účastník vrátit. Nastupuje další člen. Skupina se musí společně domlouvat na cestě a snažit se vyhnout nebezpečným místům.

Materiál: velká lepicí izolepa na vytvoření mřížky na koberci.

-Pavouk-

Cíl: společná kooperace, přijímání názoru druhého, přemýšlení, učení se trpělivosti.

Poznávání členů skupin.

Časový rámec: 25 – 30 minut

Charakteristika: co nejrychleji a bez spadnutí míčku se členové skupiny snaží přemístit míček do cíle. K dispozici mají vytvořenou speciální síť.

Realizace: vytvoříme skupiny o pěti členech. Členové obdrží síť z provazů, které jsou přivázány (každý zvlášť) na kroužku od záclony, který je uprostřed. Vzhledově se síť podobá slunci či květině. Na tento kroužek umístí instruktor míček. Pomocí

této sítě musí členové přemístit míček do určitého místa. Pokud míček během cesty spadne, musí se pokaždé vrátit na start. (Pro ztížení úkolu se můžou použít schody nebo nerovný terén).

Materiál: provazy uvázané na kroužku od záclony. Pingpongový míček.

-Pašeráci⁸³-

Cíl: fyzické protažení, fyzická únava, spolupráce mezi členy skupiny.

Časový rámec: 1 - 2 hodiny

Charakteristika: v této hře proti sobě stojí dva týmy - pašeráci a policie. Pašeráci mají za úkol ze své základny dostat co nejvíce „zboží“ (mohou to být třeba kartičky, láhve, kameny, cokoliv) ke svému překupníkovi. K tomu ale musí proniknout přes území policie, která se snaží přepravě zabránit a konfiskuje zabavené zboží. Vítězí ta strana, která má po uplynutí časového limitu více zboží (zabaveného nebo propašovaného; nepoužité v základně se nepočítá). Zpestřením může být použití více druhů zboží různých hodnot.

Realizace: vytipovaná bezpečná oblast v přírodě, jež náleží pašerákům, do které policie nesmí, a kde jsou pašeráci chráněni. Právě sem se snaží zboží propašovat. Okolo této centrální oblasti je policejní pásmo. Pouze v tomto pásmu se policie může pohybovat a pouze zde může být pašerák zastaven a připraven o své zboží. Do policejního pásma pašerák může pouze se zbožím (nebo s rukama nad hlavou, vrací-li se po neúspěšné cestě zpátky, popř. vrací-li se z úspěšné pašerácké akce). Za policejním územím je divočina. Zde někde se nachází základna pašeráků (tu si umístí, kam chtějí - dost blízko, aby cesta pro zboží neunavovala, a dost daleko, aby policisté nepřišli na to, kde je, a tak snadno neodchytávali všechny pašeráky, kteří odtamtud vycházejí). Pašeráci jsou zde chráněni, policie sem nesmí.

Chytání: většinou se Pašeráci hrají tak, že policistovi, který na policejním území uvidí pašeráka, stačí vykřiknout jeho jméno, čímž jej zneškodní. Pašerák mu musí odevzdat svoje zboží a vrátit se do divočiny. Vylepšením může být baterka, zbraň

⁸³ Sbírka nejen skautských her. *Pašeráci*. Dostupné z: <http://www.hranostaj.cz/hra26>

policistů - potom nestačí vykřiknout jméno, nýbrž pašeráka „zastřelit“ proudem světla správným směrem. Hraje-li se hra ve dne, bylo by asi vhodnější místo na spatření hrát na dotyk. Tím ale úplně odpadá plíživá část hry. Po uplynutí časového limitu hra končí. Všichni se sejdou v centrální oblasti a vyhodnotí se výsledky. Dále je možné prohodit strany a začít znovu. Dobrý limit je okolo 60 minut. Herní území je dobré udělat takové, aby skutečně šlo pašovat ze všech stran. Pokud policii stačí sedět u jediného průchodu, postrádá hra smysl.

Materiál: různé druhy zboží.

-Facebook⁸⁴ -

Toto cvičení je zaměřeno na vzájemné poznávání účastníků, kteří přitom mohou symbolicky vyjádřit, co od skupiny očekávají. Měla by se tím podporovat připravenost ke kooperaci a účastníkům by se tím měla dát možnost k vyjádření obav a očekávání od skupiny a od vedoucího kurzu.

Materiál: lepidlo, nůžky, pravítko a pět plakátových kartonů nebo hromádek novin.

Realizace: Účastníci se rozdělí nejméně do dvou skupin. Každá z nich dostane svůj materiál. Úkolem účastníků je vytvořit symbol, který představuje jejich očekávání od celé skupiny.

-Hajaja –

Cíl: rozvoj fantazie, kreativita, neverbální komunikace

Časový rámec: 10 minut pravidla, 50 minut vlastní hra

Charakteristika: hra určena pro tým, který má ve vymezeném čase za úkol poznat podle kresby co nejvíce pohádek (názvů filmů, titulů knih apod.)

Realizace hry: rozdělení dětí do dvou skupin, všichni hráči znají stanoviště A, kde je jeden instruktor, který má k dispozici lístky a názvy pohádek. Hráči rozdělení do skupinek, mají svá depa, v nichž je k dispozici papír (flipový či balicí) a psací

⁸⁴ BELZ, H., SIEGRISI, M. *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení*. s. 217

potřeby (nejlépe fixy). Na daný pokyn vyběhnou z každého týmu po jednom hráči do stanoviště A, kde si vylosují název pohádky. Přečtou si jej, lístek zanechají na stanovišti A běží zpět do svého depa. Zde pomocí jejich kresby musí členové týmu poznat přesný název pohádky. Hráč, který kreslí, nesmí: a) mluvit b) pomáhat si pantomimou c) ve své kresbě používat písmena a čísla.

Jakmile skupina uhodne název, běží další hráč skupiny pro nový název. V místě A zároveň oznámí instruktorovi, o jaký název v minulém kole šlo (který uhádli). Je-li to dobře, nechá jej instruktor vytáhnout nový lístek. V případě, že hráč pohádku nezná, může si vytáhnout jiný lístek. Instruktor pak lístek s neznámým názvem opět zařadí mezi ostatní, na které ještě dojde.

Instruktoři chodí mezi účastníky a kontrolují dodržování pravidel - např. mlčení (toho kdo kreslí) atd.

Středeční aktivity

Ranní impuls

-Sedánek⁸⁵-

Cíl: pohyb, obratnost, tělesný kontakt. Odreagování se. Spolupráce ve skupině.

Časový rámec: 15 – 20 minut

Charakteristika: skupina si sedne na startovací čáru, jeden za druhým. Postupným předsedáváním štafetovým způsobem se snaží uběhnout vytyčenou trať co nejrychleji.

Realizace:

1. Účastníci vytvoří řadu tak, že si sednou jeden za druhého na zem, takže první hráč sedí těsně u startovací čáry.
2. Po startu vybíhá poslední dítě z řady a sedne si na začátek.

⁸⁵ HRKAL, J. a kol. *Zlatý fond her II.* s. 117.

3. V okamžiku dosednutí může vyběhnout další hráč, který se nachází na konci řady.
4. Tímto způsobem se celá skupina snaží překonat vytyčenou trasu, která může být různě obtížná a dlouhá.

Materiály: lékárníčka

-Výlet do ZOO-

Cíl: navštívit místní ZOO v Lešné. Rekreační a odpočinkový den.

Realizace: na místo se vyrazí pěšky. Vzdálenost je 3,5 km. Jsou připraveny rezervní hry a svačiny.

-Příprava na mši svatou-

Cílem přípravy je pomoci dětem a mládeži k lepšímu prožívání liturgie.

Realizace: účastníci si po dohodě s instruktory připraví písničky na mši svatou.

Můžeme nabídnout výrobu obětních darů formou obrázků nebo výrobků. Další možností je nacvičit krátké divadlo na evangelium nebo na první čtení.

-Ruská ruleta-

Motivace: instruktoři si připraví krátkou humornou scénku – situaci z prožitého dne

Cíl: budování vztahů mezi členy, používat alternativní slova, umět se vcítit, vytvořit příznivého klima.

Časový rámec: 1,5 hodiny

Charakteristika: jedná se o dramatickou výchovu, která probíhá formou jednoduchých cvičení. Po krátkém cvičení jsou dětem rozdány kartičky s tématy, které mají ve skupinkách společně v určeném čase nachystat a potom předvést.

Realizace: v místnosti, nejlépe s kobercem, s dětmi provádíme jednoduchá veselá cvičení. Instruktor sám předvádí a komentuje konkrétní prvky. Pomůcky žádné, nebo jen drobné (papír, tužka, kousky dřeva), Hodí se reprodukováná hudba, použijeme

klidnou, tichou hudbu na pozadí, případně na míru vybrané dynamické skladby k jednotlivým cvičením.⁸⁶

Práce s tělem – cvičení pro celou skupinu se zaměřením na vnímání prostoru a ostatních členů skupiny. Typické cvičení spočívá v neustálém pohybu po vymezeném prostoru. (rychlá chůze, tichá chůze, tiché zavírání dveří, chůze vysokou travou, mokřinou, hromadami trní, po sněhu, po horkém písku, v lijáku, v krásném počasí, zcela sami, se skupinou, se zraněným kamarádem apod.).⁸⁷

Cvičení spojená s činností – práce rukou (v ledové vodě, vřelé vodě, v bahně, hledat míč, který se ztratil ve vysoké trávě, hledat matici zapadlou v hromadě náradí apod.).

Slovní paměť – byl jsem v zoo: První dítě začne větou: „Byl jsem v zoo a viděl jsem tam žirafu.“ Druhý v řadě opakuje a doplní např. „...a slona“. Každý další větu opakuje a připojuje další pojmenování.

Kartičky s tématy – 1. Malá skupinka připravuje slavnostní svačinu pro pozvané kamarády. Už se setmělo, světla zhasla, teď ještě honem najít svíčky a zápalky a dokončit přípravy i za těchto okolností. 2. Při kontrole čísel zjišťuje hráč, že vyhrál na los, přibíhá domů, chce se ještě jednou přesvědčit, byl-li jeho záznam čísel správný, hledá los. 3. Přijít z chodby do klubovny a zavřít za sebou dveře, přijít ještě třikrát a pokaždé jinak: pozdě, je ještě dost času, je tu plno dětí, není tu nikdo, je tu zima, je tu přetopeno, tma, představitel se těšil. Skupina připraví ke každému vstupu přivítání, jaké si příchozí zaslouží, všichni ovšem musí znát okolnosti případu apod.⁸⁸

Závěr – relaxace, autogenní trénink.

⁸⁶ PELÁNEK, R. *Průručka instruktora zážitkových akcí*.

⁸⁷ DISMAS, M. *Receptář dramatické výchovy*. s. 22.

⁸⁸ Tamtéž. s. 81.

Čtvrteční aktivity

-Ranní impuls-

- Polštářky-

Cíl: probuzení, protažení, navodit dobrou náladu na den.

Časový rámec: 10 minut

Realizace: všichni stojí v kruhu. Vedoucí střídavě rozpočítá dvě pořadová čísla, jedničku a dvojku. Potom do kruhu umístí dva polštářky. Na povel si je členové v kruhu začnou předávat. Jedničky jedničkám, dvojky dvojkám. Polštářky se musí mezi sebou potkat. Tím hra končí.

Myšlenka na den:

Mnichova moudrost: jednoho mnicha, ponořeného do vnitřního života, se ptali, jak může být navzdory tolika úkolům vždycky tak soustředěný: „Jak utváříš svůj život, že jsi takový, jaký jsi, tak klidný a usebraný?“

Mnich odpověděl: „Stojím-li, pak stojím; jdu-li, pak jdu; sedím-li, pak sedím; spím-li, pak spím; jím-li, pak jím; piju-li, pak piju; mlčím-li, pak mlčím; dívám-li se, pak se dívám; čtu-li, pak čtu; pracuji-li, pak pracuji; modlím-li se, pak se modlím...“

Nato mu vpadli do řeči a namítli: „Ale to přece děláme také. Co tedy děláš navíc, jaké je tajemství tvého života?“ Mnich zase zopakoval: Stojím-li, pak stojím; jdu-li, pak jdu; sedím-li, pak sedím; spím-li, pak spím; jím-li, pak jím; piju-li, pak piju; mlčím-li, pak mlčím; dívám-li se, pak se dívám; čtu-li, pak čtu; pracuji-li, pak pracuji;

modlím-li se, pak se modlím...“

Zvědavci řekli: „To už víme. To všechno děláme také!“

Mnich však řekl: „Ne, to právě neděláte: stojíte-li, hned běžíte; jdete-li, už jste přišli; sedíte-li, hned zase vyskakujete; spíte-li, už se probouzíte; jíte-li, hned jste hotovi; pijete-li, ani neokusíte; mluvíte-li, hned odpovídáte; mlčíte-li, dostatečně se nesoustředíte; díváte-li se, hned všechno se všim srovnáváte; posloucháte-li, hned už zase přemýšlíte o odpovědi; čtete-li, neustále chcete znát, pracujete-li, úzkostlivě se staráte; modlíte-li se, jste daleko od Boha. (podle staré tradice).

Tvořivé aktivity

-Pointilismus⁸⁹-

Cíl: rozvoj kreativity, týmové spolupráce, výtvarného citění. Rozvoj kreativity, tělesného kontaktu, zábava.

Čas na hru: 2 hodiny

Charakteristika: družstva hráčů malují velké pointilistické obrazy. Malovat mohou pouze zadanými částmi těla.

Realizace: družstva po 5-7 členech dostanou svůj „ateliér“, kde jsou nachystány všechny barvy, ostatní pomůcky. Malířské plátno je vzdálené asi 10-20 metrů. Každá skupina si vybere předlohu, podle které budou malovat. Úkolem je vytvořit co nejpresnější kopii předlohy. Malba musí být vytvořena v pointilistickém stylu, tj. jednotlivými tečkami, které hráči tvoří otisky prstů, loktů, nosů a dalších částí těla. Hra je rozdělena na několik částí a prokládaná pauzami. V každé fázi mohou hráči používat pouze zadané části těla. Barvu k plátnu lze transportovat vždy jen na označené části těla, žádné pomůcky (kelímky, štětce) nesmí opustit ateliér. V pauzách nesmí hráči opustit ateliér, zde mají možnost namíchat barvy, dohodnout se na dalším postupu apod.

Materiál: velké balicí papíry, igelity, velké množství ředitelných barev, kbelíky, kelímky, hadry, štětce, lepicí páska, předlohy obrazů, hudba.

Diskuzní a sebezpoznavací aktivity

-Témata-

Mladší skupina – přátelství/kamarádství

Cíl: analýza vztahu, umět rozlišit, jaké postoje a jednání jsou správná.

Průběh: hovoříme o různých typech vztahů mezi lidmi, založených na přirozených sympatiích a poukážeme na obecné zákonitosti v nich. Vzbudit v mladých lidech snahu milovat nezištnou bliženskou láskou jako naplnění Ježíšova přikázání lásky.⁹⁰

⁸⁹ ZOUNKOVÁ, D. a kol. *Zlatý fond her III.* s. 104.

Předpoklady:

Mezilidské vztahy mohou mít různou kvalitu: náhodné setkání, vztah kamarádství, přátelství, známost, manželství. Každý vztah má své obecné zákonitosti a je budován na přirozených sympatiích lidí. Ježíš však od nás žádá lásku takových kvalit, jakou miloval on nás.

Starší skupina – partnerské vztahy

Cíl: umět rozlišovat, přijímat a vážit si svého těla, zdraví, vztahů, přátelství

Učit se přijímat své tělo a to, zda jsem muž nebo žena. Uvědomění si, že v sexualitě nelze hledat jen vlastní potěšení, ale naplnění povolání k manželství a rodičovství.

Předpoklady:

Bůh stvořil člověka jako muže a ženu, aby byli jeden pro druhého darem v manželském spojení, kterému Bůh dává zvláštní milost, když si dvojice vzájemně uděluje svátost manželství. Krása a zodpovědnost vztahu mezi děvčetem a chlapcem v době známosti. Příprava na manželství. Význam lidské sexuality jako Božího daru a nástroje ke spolupráci na Božím díle. Obřad uzavírání manželství, manželský slib.

Realizace:

Děti rozdělíme do dvou skupin. Zvolíme vhodné prostředí (klubovna s kobercem). Vytvoříme kruh. Doprostřed kruhu můžeme rozmístit symboly jako např. horolezecká karabina, svíčka, provaz, prsten atd. Pomocí těchto symbolů navodíme diskuzi na témata: Co jim jednotlivé symboly připomínají a k čemu by se daly na dané téma přirovnat.

Diskuze se může rozvinout podle zájmu skupiny na vztahy – kamarádství, vztahy s příbuznými, přátelství, láska, sex, manželství, co je pro vás ve vztazích důležité, čeho si nejvíce vážíte (na partnerovi, na druhém pohlaví), co vám nejvíce vadí?⁹¹

⁹⁰ ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE. *Osnovy náboženské výchovy pro ZŠ*. s. 103.

⁹¹ PELÁNEK, R. *Příručka instruktora zážitkových akcí*. s. 147.

Důvěrové hry

-Autíčka-

Cíl: vzájemný rozvoj vztahů, vzájemná důvěra ve skupině

Čas: 20 minut

Charakteristika: vytvoří se dvojice a jeden je řidič a druhý autíčko. Autíčko si zaváže oči a nechá se vést řidičem. Vkládá do řidiče veškerou důvěru, že nedojde k nějaké nehodě, apod. Touto formou můžeme autíčko provést po určitém terénu, na hřišti, ve městě a přitom můžeme popisovat, co vidíme, apod.

Realizace:

1. Žáky rozdělíme náhodně nebo podle sympatií do dvojic
2. Vysvětlíme jim, čím se právě stávají. Jeden z dvojice si zaváže oči.
3. Řidič vodí autíčko po vymezeném prostoru a popisuje, kudy projíždí, vedený si může něco zajímavého hmatem osahat apod.
4. Po vymezené době si role vyměníme.

Uvádějící musí kontrolovat průběh aktivity, sledovat a vyhodnocovat nebezpečné podmínky a včas reagovat. Aktivita by měla být dobrovolná, je třeba respektovat ty, co se nebudou chtít zúčastnit.

Materiál: šátky na oči, vhodné prostředí.

-Pendl⁹²-

Cíl: posílení důvěry, odvahy a osobního kontaktu.

Čas: 30 minut

Charakteristika: jedná se o pád důvěry, kdy účastník v kruhu padá do náručí spoluhráčů, kteří ho svými dlaněmi posunují po obvodu kruhu.

Realizace: skupina vytvoří těsný kruh. Hráči jsou obráceni čelem do kruhu a dotýkají se ramen. Všichni pokrčí paže tak, že dlaně směřují do středu kruhu. První

⁹² NEUMAN, J. *Dobrodružné hry a cvičení v přírodě*. s. 148

odvážlivec si stoupne do středu kruhu, zaujme stoj spojný, zpevní celé tělo, připaží nebo zkříží paže na prsou. Poté se zeptá skupiny, zda je připravena ke cvičení. Po kladné odpovědi celé skupiny zavře oči a řekne: „Pozor, padám!“. Nechá zpevněné tělo padnout do rukou spoluhráčů, kteří ho jemně dlaněmi posunují po obvodu kruhu. Nikdo nesmí nechat svého kolegu spadnout. Je-li těžký, je třeba se rozkročit a pevně se zapřít. Vznikají-li při posunu hráče problémy, je možné zmenšit kruh. Po 30 – 40 vteřinách se uprostřed vymění. Každý ze skupiny by si měl zkusit stát ve středu a svěřit se do rukou ostatních.

-Běh důvěry - ulička důvěry⁹³

Cíl: rozvíjení vztahů ve skupině, stmelení kolektivu, posílení důvěry ve skupině

Čas: 20 minut

Charakteristika: jedná se o běh důvěry, kdy účastník probíhá mezi spolužáky, kteří před ním zvedají předpažené ruce.

Realizace:

1. Studenti vytvoří dvojřad čelem k sobě. Vytvoří ulici a předpaží ruce.
2. Touto uličkou probíhají postupně všichni účastníci, kteří se postupně střídají.
3. Každý musí uličkou proběhnout co nejrychleji.
4. Při běhu uličkou spolužáci postupně před běžícím zdvihají ruce.

Materiál: vhodné prostředí (velký prostor – sál, hřiště)

-Pád důvěry⁹⁴ -

Cíl: rozvíjení vztahů ve skupině, stmelení kolektivu, posílení důvěry ve skupině.

Čas: 1 hodina

⁹³ NEUMAN, J. *Dobrodružné hry a cvičení v přírodě*. s. 150.

⁹⁴ Tamtéž, s. 154.

Charakteristika: důvěřivá aktivita, při které z vyvýšeného místa studenti volným pádem padají do náručí svých spolužáků. Padají po zádech či popředu do připravených rukou chytajících žáků.

Realizace:

1. Vybereme vyvýšené místo asi 1,5 m nad zemí, na kterém je možné pevně stát.
2. Studenti vytvoří dvojřad pod tímto místem, čelem k sobě. Vytvoří ulici a předpaží ruce. Mohou si ruce i spojit, aby byly pevnější.
3. Padající žák připaží a zpevní si tělo. Vzájemnou komunikací se dotazuje, jestli jsou chytající připraveni a soustředěni. Pokud tomu tak je, může zpevněný padat do přichystaných náručí.
4. Žáci při ukončení dopadu mohou padaného posílat až na konec řady.
5. Postupně se dobrovolně vystřídají všichni jedinci.

Materiál: vyvýšené místo, bezpečné prostředí.

-Sázky-

Motivace: instruktoři zahájí hru motivační scénkou.

Cíl: prožít uvolnění, zábavu, radost ze hry, zažít si spolu legrace

Čas: 1 - 1,5 h

Charakteristika: jedná se o soutěživou, silně akční, emotivní hru, při které se účastníci snaží získat co nejvíce peněz pomocí sázek.

Realizace: děti rozdělíme do 2 skupinek, každá skupinka vysílá postupně na jednotlivé úkoly jednoho zástupce.

Úkoly: sněžení tatranky na čas a bez rukou, potápění kelímku, sprint na 5 metrů (pomocí palců u nohy), namotání provázků jazykem, vypití 0,5 l brčkem, mumie z toaletního papíru, lovení lízátko, trhání papíru, sbírání sirek jednou rukou, ticho – kdo první promluví, kdo nejdříve odstraní z čela navlhčený padesátník atd.

Potom si každá skupinka sází na jednoho z hráčů určitý „peněžní obnos“. Ten kdo vyhraje jednu s disciplín, získává vsazené „peníze“ pro svoji skupinu. Ze získaných

peněz se na závěr hry pořádá nákupní burza, která se skládá ze sladkostí, pití, žvýkaček, slaneého jídla. Nikdo z účastníků však předem neví, kolik věcí si je možné zakoupit a za kolik peněz. Instruktoři postupně vytahují z krabice sladkosti a jídla a určují vyvolávací ceny.

Páteční aktivity

-Ranní impuls-

-Samurajové-

Motivace: protažení, naladění do nového dne

Cíl: protažení a probuzení

Realizace: všichni účastníci spolu s instruktory stojí v kruhu. Jeden z vedoucích vysvětlí pravidla hry, potom pohybem rukou a vydáváním zvuků posílá signál na někoho v kruhu. Ten musí signál opěťovat, tak, aby se nespletl, a reagovat na někoho dalšího v kruhu. Pohyby a zvuky se postupně zrychlují. Vyhrává ten, kdo se udrží v kruhu nejdéle.

Společné zhodnocení kurzu

-Foto prezentace-

Přes dataprojektor nejlépe ve větší místnosti probíhá průřez celého pobytu formou promítání fotek, podložený příjemnou hudbou.

-Hodnocení-

Vysvědčení

Účastníci obdrží formulář, kterým ohodnotí – obodují každou aktivitu slovním hodnocením a známkou.

Graffiti

Tato hra může být použita nejen k vyhodnocení semináře nebo nějaké jeho části, ale také na začátku k tomu, aby se vyjasnila očekávání.

Materiál: 5 plakátových čtvrtků a pro každého účastníka fix.

Realizace:

Plakátové čtvrtky se rozmístí v učebně a vedoucí kurzu na ně nejprve napíše následující úvodní věty:

1. Naučil/a jsem se zde...
2. Nenaučil/a jsem se zde...
3. Líbilo se mi zde...
4. Chtěl/a bych...
5. Cítil/a jsem se dobře, protože...
6. Necítil/a jsem se dobře, protože...
7. Ve skupině jsem...

Účastníci chodí po místnosti a vedoucí je požádá, aby tyto úvodní věty písemně doplnili. Vyhodnocení probíhá v celé skupině jako reflexe procesu, zvláště se zřetelem na způsoby dalšího pokračování.⁹⁵

⁹⁵ BELZ, H., SIEGRISI, M. *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení*. s. 138.